

# Vocabulari il·lustrat dels oficis tradicionals de la fusta

Paula Urgell

espadella

congreny serjant aixadell

botam badall esberlar boló

boix estella escapotar

forcat brunyir pollegó cèrcol

esclopeta grúbia tatxonar lluc

en pastar cèrcol tartà arpiot

capolar

mòssa

nota

c

ll

parador

en pastar

boix



# Vocabulari il·lustrat dels oficis tradicionals de la fusta

Paula Urgell

Il·lustracions de Núria Montané

Tutor Treball Final de Grau: Dr. Joan Ferrer

Text: Paula Urgell

Il·lustracions Núria Montané

Maquetació: Arnau Urgell

Dedicat a tots  
aquells artesans  
que mantenen  
vives les tradicions

La fusta és viva i amb el temps s'esquerda o es corca. Per evitar-ho, es tallava l'arbre depenent de la lluna i es deia:

*"fulla d'espina, lluna prima; fulla grossa, lluna grossa"*.

- Josep Pratdesaba -

# Sumari

Llista de sigles emprades.....	6
Introducció .....	7
Objectius i metodologia de treball .....	8
Pròleg .....	10
Taula comparativa .....	16
Oficis .....	25
Arader .....	26
Boter.....	45
Cullerer.....	63
Escloper .....	74
Forcaire .....	84
Conclusions.....	96
Índex.....	97
Bibliografia.....	102

# Llista de sigles emprades

DCVB.....	Diccionari Català-Valencià-Balear
DIEC.....	Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans
DNV .....	Diccionari normatiu valencià
GDLC .....	Gran diccionari de la llengua catalana
DECat.....	Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana
LC.....	Lèxic comú
PR.....	Professions
IMI.....	Indústries en general
IMF.....	Indústries de la fusta
AGA / AGR.....	Agricultura
f. ....	femení
m.....	masculí
v. ....	verb
adj. ....	adjectiu

# Introducció

A tall d'introducció explicaré el meu interès pel treball que teniu a les mans i el que m'he anat trobant a mesura que l'anava creant. M'agradava la idea de jugar amb les paraules, d'aprendre molt de lèxic nou i poder augmentar les possibilitats de dir les coses pel seu nom. Després de rumiar-ho vaig optar per fer un vocabulari. Els oficis de la fusta sempre m'han agradat i trobo que pot ser d'interès per un gran públic, ja que justament he decidit fer oficis antics i per la majoria de gent, ja desconeguts.

No és una feina senzilla, això d'investigar oficis dels quals no coneixes a ningú que els practiqui, ni de lluny; ni tant sols conec ningú que conegui algú que tingui per ofici alguns dels que apareixen en el treball. Així doncs, vaig començar a cercar informació, molta informació, tota la que podia, ja que a partir d'aquesta veuria com podria progressar l'obra. Vaig anar descobrint informació de lèxic a internet, en treballs ja publicats... i al cap d'un temps de treballar sobre això em van anar sorgint encara més coses. Fins i tot em vaig trobar amb un escloper per casualitat! Tot començava a anar sobre rodes i jo m'ho passava la mar de bé.

Cercava la més mínima estona del meu temps per posar-me a fer el treball, per posar-me a treballar amb el diccionari i conèixer tot un ventall de paraules i més paraules. Quin llenguatge més ric, el dels catalans! La veritat és que jo no havia sentit a anomenar gairebé cap de les paraules recollides a continuació. També és veritat que no n'he tingut cap necessitat, perquè no he treballat de prop amb eines tant especialitzades, però és d'allò més interessant de conèixer-les.

Primer optava per fer una llista d'oficis molt àmplia, però se m'hauria desbordat l'obra, així que vaig decidir acotar amb petits oficis que em semblaven de més interès i alhora menys treballats anteriorment. Així doncs d'una llista de catorze oficis, (boter, cadiraire, carreter, cullerer, ebenista, escloper, escultor, esqueller, forcaire, fuster, mestre d'aixa, piper, rodellaire i torner) havent descartat prèviament cadascun dels oficis relacionats amb el suro (n'hi ha per fer un llibre sencer!) em vaig quedar amb aquests cinc: arader, boter, cullerer, escloper i forcaire.

En aquest vocabulari il·lustrat podreu descobrir tota mena de curiositats. Al principi de cada ofici hi ha la definició corresponent i algun apunt històric, curiositat o anècdota, procés de construcció, una frase feta i fins i tot hi ha alguna cançó. Tot seguit comença pròpiament el vocabulari acuradament ordenat amb paraula, definició i il·lustració. Al final de tot hi trobareu un índex de cada una de les paraules ordenades alfabèticament i amb remissions a la definició corresponent. Això permet utilitzar el manual de moltes maneres, cercant així paraules pròpies de l'ofici o cercant la paraula per saber a quin ofici pertany.

Les il·lustracions permeten acabar d'entendre ben bé el sentit, aporten allò que a vegades una definició sola no et dona i t'ajuda a comprendre més a fons tot el que significa: quina forma té, com s'agafa, com es fa servir... Les il·lustracions són visuals i el sentit t'arriba més directament.

El treball inclou tots els estris que hom necessita per fer l'ofici corresponent i tots els verbs, maneres de dir i paraules pròpies, però no inclou totes (sí que algunes, les més importants) les creacions que cadascú arriba a fer, és a dir, a l'ofici del boter es defineix bota; però no barril, bocoi, cuba o porró ja que són unitats de mesura o tipus de bota de diferents mides que fabrica el boter.



# Objectius i metodologia de treball

El següent treball, com ja deveu saber, consta d'un vocabulari il·lustrat de cinc oficis bastant desconeguts, sobretot pels joves d'avui en dia. Saber com es fa una forca i per què serveix, veure com havien de treballar per aconseguir una bota que no perdés líquid, reflexionar sobre el calçat que portem avui i que no sempre ha estat així. A continuació es poden descobrir moltes anècdotes i aprendre sobre oficis antics, fet que no deixa de ser aprendre sobre els nostres avis i rebesavis. Avui en dia hem perdut l'art de dir les coses pel seu nom; aquest treball vol ser un exercici de recerca dels mots perduts, de paraules catalanes que es perden amb una rapidesa por de veure.

Per tant, dit tot això, l'objectiu principal d'aquest treball ha estat aprendre: aprendre a recollir mots sobre coses i difondre el coneixement en aquestes pàgines. Crec que és el mateix objectiu que tots els reculls: deixar la informació escrita i ordenada per mantenir-la, almenys d'alguna manera, viva.

El mètode a seguir per al desenvolupament del treball ha estat relativament senzill. El primer que necessitava era recopilar tota la informació disponible. Per això vaig recórrer a Internet, a llibres, a biblioteques, i també vaig cercar persones que es dediquessin a fer l'ofici per tenir informació de primera mà i fiable.

Vaig anar classificant tota la informació recollida segons l'ofici i segons la tipologia (eina, verb, paraula comuna...). Un cop fet això vaig mirar llibres de diferents vocabularis, per agafar idees de com havia d'estructurar aquest tipus de treball. Llavors vaig anar ja desenvolupant el treball, a poc a poc, amb molta paciència i sobretot moltes hores.

Vaig començar per la redacció de l'ofici de boter, ja que partia d'un vocabulari que vaig trobar en una biblioteca [Bruch i Salada; Plaza i Arqué: 1986]. Amb aquest vocabulari com a punt de partida, vaig anar triant, comparant, revisant i completant tot allò que podia. La veritat és que de l'ofici de boter no em va mancar informació per poder comprendre tot el que significa la feina i la seva complexitat.

Per a cada ofici, el procediment va ser una mica diferent, depenent dels materials de què disposava. Per exemple de l'ofici del forcaire, em vaig comprar un llibre que em va agradar molt i que explica tot el procés de fer les forques. Un cop llegit, ja en vaig poder extreure moltes paraules pròpies per al meu vocabulari. De l'ofici d'escloper en tenia poca informació, i alguna, a més, era contradictòria. Per això, vaig preferir donar prioritat a la informació que em va donar l'escloper Josep Pratdesaba, ja que ningú coneix millor l'ofici que el qui el treballa. La informació que tenia de l'ofici del piper era pobre i no vaig aconseguir parlar amb cap pipaire. També dubtava de la cabuda d'aquest ofici amb les característiques del meu treball, ja que no sé fins a quin punt treballa la fusta (el mateix que em va passar amb l'esqueller), motiu que, juntament amb l'anterior, em va fer descartar-lo.

Com que de cada ofici n'havia llegit molta informació, vaig fer una tria de la que em va semblar més interessant i pràctica, per fer-ne després una petita introducció de l'ofici. No volia explicar el procés de fabricació sinó apunts més concrets; curiositats, història, frases fetes relacionades amb cada ofici, o fins i tot algun ball o dansa que Amades ha recollit. Vaig decidir que totes les pàgines d'introducció tinguessin el mateix format (és a dir que totes tinguessin la seva frase feta, la seva estampeta i la mateixa extensió).

A continuació el procediment va ser el següent: tria de les paraules que s'adequaven al meu vocabulari, que són bàsicament les eines que es fan servir per a cada ofici, aquells verbs propis de la feina i totes aquelles paraules relacionades amb l'ofici que em van semblar que ressaltaven o que eren de gran interès, per tal que algú que no el coneix, pugui entendre'l. Un cop feta la tria, vaig fer una definició senzilla de cada mot a partir dels grans diccionaris de referència (el DIEC2, el DCVB, el DVN, i el GDLC entre altres més especialitzats segons l'ofici). Algunes definicions van ser molt difícils de trobar, ja que no són entrades al diccionari i hi havia paraules que coneixia només per una variació del nom, no sent aquest el principal i per tant, no trobant-ne tampoc l'entrada al diccionari.

Un cop vaig tenir totes les paraules amb una definició satisfactòria, vaig posar-me a cercar imatges de les eines. M'interessaven imatges sobretot d'aquells mots més complicats de comprendre amb paraules. Aquestes imatges les enviava a la meua àvia, que des de jove s'ha dedicat al dibuix i és una cosa que l'apassiona, per tal que en fes el dibuix corresponent. Un cop vaig tenir els dibuixos, els vaig escanejar, classificar i ordenar. Finalment vaig ordenar la llista de paraules alfabèticament i vaig anar col·locant els dibuixos a lloc.

Fet això amb tots els oficis del treball, vaig numerar les paraules per poder crear un índex amb totes les paraules de tots els oficis que apareixen al treball, classificades alfabèticament per poder trobar-les fàcilment. Per acabar de fer un bon treball, el vaig complementar amb una taula molt gràfica i visual on es veuen les entrades que té cada mot als diferents diccionaris consultats i ajuda a entendre la magnitud de cadascun. Amb la introducció, conclusions i bibliografia, vaig donar per acabat el TFG.

# Pròleg

Com a pròleg metodològic, atès que un dels oficis estudiats aquí és l'arader 'fuster que es dedica especialment a fer arades, carros i altres arreu de llenya propis de l'agricultura' (DCVB) m'ha semblat adequat fer un estudi comparatiu de la paraula arada, tal com apareix en els diccionaris de referència que són el DIEC2, el DCVB, el DNV, i el GDLC.

El DCVB és el Diccionari Català-Valencià-Balear també anomenat Diccionari Alcover Moll, fent referència als seus autors. És un diccionari descriptiu i etimològic i té la voluntat de recollir tot el lèxic català d'arreu del nostre territori. És una obra de gran importància per la seva magnitud i pel seu caràcter emblemàtic. El primer volum va aparèixer l'any 1930 i l'obra va ser acabada el 1962 i per tant, és el diccionari més antic dels quatre. Consta de deu volums però també té una versió en línia, que és la que he utilitzat per fer aquest buidatge. Està pensat per a estudiosos de la llengua i especialistes.

El DCVB ens dona aquesta informació:

1. ARADA f. o ALADRE m. (ant. aradre, m. o f.).

Instrument compost essencialment d'una peça on va fixada la rella, i d'un espigó on va junyida la bístia o les bísties per estirar, i que serveix per remoure i girar la terra abans de sembrar; cast. arado. Mes val lo ferre en la aradre, que l'aur ni l'argent en la caxa, Lull Felix, pt vi, c. 1. En aquella ylla se trobá primerament aradre qui tallàs la terra, Eximenis II Reg., c. 39. Hun aradreab sa rella bo et endreçat, doc. a. 1395 (Miret Templers 564). Item una aradraan Riera, doc. a. 1405 (arx. del Hosp. Sta. Creu, de Barc.). Item l. aradre complit abreylla, doc. a. 1409 (arx. parr. de Sta. Col. de Q.). Un aradreab tot son areu, doc. a. 1425 (arx. de Montblanc). No guos comprar ni tallar fusta de aradres, doc. mall., a. 1449 (Boll Lul. iii, 133). L'aladre gire, | torne al camí Spill 9584. Compare, ruxauloab cua d'aladre, Brama llaur. 204. Item una aradraab tot son bon gorniment, doc. any 1564 (arx. parr. Igualada). Com solch sota l'arada quant cada vall s'obrí, Canigó iv. Veu los bous del aladre esjunyits. Llorente Versos 134.

Construcció i nomenclatura de les arades catalanes, valencianes i balears.—L'arada consta essencialment de tres peces principals i d'algunes peces accessòries. Les parts principals són: a) una perxa on van junyits els animals i que s'anomena, segons les comarques, *nedrilla*, *camatimó*, *espigó*, *cameta*, etc.;—b) una peça de fusta que travessa la part posterior de l'espigó i que serveix per dur la rella, i s'anomena generalment *dental*;—c) una altra peça a manera de mànec, que serveix d'agafall per dirigir la feina de l'arada, i que es diu *esteva*, *mantí* o altres noms, segons les regions. Les accessòries són petites peces que ajuden a subjectar la rella o les peces principals de l'arada, a aguantar fort el jou, etc., i es designen amb diversos noms (*oreller*, *tenella*, *orellons*, *telera*, *reteler*, etc.) segons llurs vàries funcions i segons les comarques. No sols les parts accessòries, sinó també les principals, poden tenir diverses formes; naturalment, el que en les arades de parell és l'espigó, en les arades d'una sola bístia ha d'esser una perxa doble o forçada (anomenada *forçat*, *anquer*, etc.); també hi ha arades, com les de Mallorca i Menorca, que tenen una de les tres parts principals formada per dues peces afegides.—Tot això es refereix a les arades de fusta, antigues, que són les que interessen més a la investigació lingüística i etnogràfica. Les arades modernes de ferro ofereixen poques coses noves i interessants en llur nomenclatura.—A moltes comarques de Catalunya, principalment a la part occidental, l'arada es designa amb el nom de arreu.—L'arada més sencilla i primitiva que trobam usada a Catalunya és la que es compon d'esteva, dental i camatimó, cada cosa d'una peça, i que es pot veure representada en la figura 1a, copiada d'un arreu d'Esterrí d'Àneu. És curiós observar que la nomenclatura de les parts de l'arada a la Vall d'Àneu és avui en dia la mateixa que trobam a un document rossellonès del segle XIII, on són anomenats el dental, l'esteva i l'aladriga (aquest darrer nom s'és transformat en nedrilla, per una curiosa evolució): «De qualibetsaumata de dentals, un dental; de

*qualibetsaumata de stevis, una stevam; de qualibetsaumata de aladrigues, una aladriguam*» (Lleudes de Perpinyà, de mitjan segle XIII, ap. RLR, iv, 368). Les mateixes denominacions de les tres parts fonamentals de l'arada es troben en els Privilegis i Ordinacions de la Vall de Querol, de l'any 1308.—Per donar idea dels principals tipus d'arada de fusta que es troben encara usats en la nostra terra, posam les figures que segueixen, amb indicació de la localitat on fou copiat cada arreu i amb expressió de la nomenclatura recollida a la mateixa localitat. Les peces i parts de l'arada van indicades en els dibuixos per lletres, que corresponen sempre a les mateixes parts, encara que en cada dibuix sien diferents la forma de l'instrument i els noms d'alguna peça. En tots els dibuixos adjunts, la R indica la rella; la D, el dental o peça que té per funció aguantar la rella; la O, cada una de les peces que ajuden a fer forta la unió de la rella amb el dental; la E, la peça que va unida a la part posterior del dental i serveix de mànec; la M, l'extrem superior de la E, que forma l'agafall per dirigir l'arada; la A, la perxa on es junyen les bísties per estirar; la C, la peça corbada que uneix la A amb la D (en certs tipus d'arada); la T, la peça recta de fusta o de ferro que fa forta la unió de la D amb la A o amb la C. L'arada es denomina de diferents maneres segons la seva forma i aplicació especial: a) L'arada que és estirada d'una sola bístia es diu arreu forcada (Bassella), arada pollegana (or.), aladre *polligana* (Maestrat), arada amb braços (Manacor), arada de gàbia (Sta. Margalida de Mall.), arada de foc (Mancor), arada d'una bístia (Men.), etc.—b) L'arada de ferro en general es diu arada mossa (Catalunya), i entre les seves múltiples varietats, caracteritzades per la forma, nombre i funcionament de la rella i sos accessoris, s'anomenen l'arada de pala, l'arada giratòria, l'arada amb paletes, aladre de punxó, etc.—c) Arada siquiera és aquella que té caixó, o sia, giradores de fusta, i serveix per fer les síquies o regadores dels horts (Manacor). Arada d'encrestallarés la que serveix per fer els cristalls (Voc. Agr.).—d) Arada d'escatar és la que serveix especialment per rompre la crosta que es fa damunt les terres de conreu (Voc. Agr.).—e) Arada de llaurar vinya: casta d'arada que té els braços desviats de l'eix o línia que segueix la rella, de manera que poden llaurar ran els ceps sense que la bístia els fregui (Mall.). Les diferents maneres de manejar l'arada es designen amb diversos mots: a) Arada plana (Mall.) o arada planera (Cat.) és quan la menen amb la rella molt horitzontal, que no es fica en la terra.—b) Arada puntera és quan la rella es fica molt en la terra (Cat., Bal.). També se'n diu arada carnissera (Mall.).—c) Arada plena és quan llauren amb força, de manera que l'arada s'assega bé damunt la terra i que les dues orelles remoguen terra nova (Mall.).—d) Fer camada, l'arada: fer els solcs desiguals, un d'ample i un altre d'estret, alternativament (Mall.).

Loc. i refr.—a) Passar l'arada davant els bous: invertir l'orde de les coses, fent massa prest allò que s'hauria de fer més tard (Mall., Men.).—b) «Per amor del bou, llepa lo llop l'aradre» (Torra Dict.).—c) «Arada llarga i llaurador granat» (Mall.); «Arada llarga de rella, i llaurador qui l'empenga» (Marroig, Refr.); «Arada llarga i braç pelut» (Cat.); «L'aladre rabut, i el llaurador barbut» (Val.).

Fon.: **aráðe** (Puigcerdà, Lledó, Llofriu, Sant Feliu de G., Cabrianes, St. Vicenç dels H., Igualada, Reus, Mall., Eiv., Ciutadella); **aráðe** (Pobla de L., Vilafr. del P., Selva del C.); **aráðe** (Maó, Alaior); **aráðe** (Alcoi); **aláðre** (Pont de S., Pradell, Lleida, Fraga, Massalcoreig, Gandesa, Calasseit, Tortosa, Vinaròs, Morella, Benassal, Llucena, Castelló, Llíria, Sueca, Alzira, Ador, Xàtiva, Pego, Alcoi, Benidorm, Elx); **aláðri** (Sopeira); **aréw** (Pobla de L., Bagà, Solsona, Casserres, Tarr.); **aréw** (Sort, Esterri, Senterada, Organyà, Oliana, Tremp, Bassella, Ponts, Artesa, Balaguer, Pradell, Lleida).

Intens.: *aradeta, aradassa, aradota; aladret, aladràs, aladrot, aladriu.*

Etim.: del llatí *aratu*, mat. sign. La forma catalana més acostada a l'etimologia és *aradre*. Aquesta forma seguí dues evolucions diferents: en català occidental i valencià, la dissimilació produí el canvi de la primera *r* en *l* i resultà *aladre*; en català oriental i balear, la dissimilació determinà la pèrdua de la segona *r*, resultant la forma *arade*, que es confongué amb els substantius femenins en *-ada*.

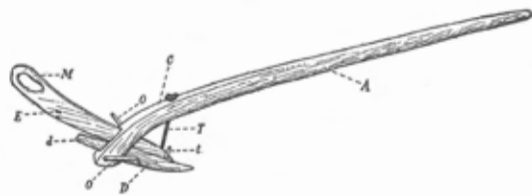


Figura 1.ª—ARADA dels territoris pirenenca (observada a Esterri d'Àneu, a Puigcerdà i a Torelló).

A: *afadriga* (ant.); *nedrilla* (Esterri); *cameta* (Puigcerdà, Torelló).—C: *corba* (Esterri).—D: *dental*.—d: *coa del dental*.—E: *esteca*.—M: *maneta*.—O: *aurellier* o *aurellera* (Esterri); *orella* (Puigcerdà); *orelló* (Torelló).—T: *tenella* (Esterri, Torelló); *estenilles* (Puigcerdà).—t: *clauillot de la tenella* (Esterri); *fascó* (Torelló).



Figura 5.ª—ARADA de Menorca.  
A: *asa*.—B: *àrds* (Ciutadella); *fosgada* (Ferreries); *canjo* (Alaior).—C: *cameta*.—D: *dental*.—M: *manll*.—O: *orella*.—R: *rellia*.—T: *telera*.—t: *refeler*.—k: *clauia*.

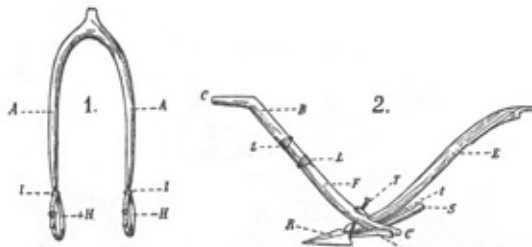


Figura 2.ª—ARADA de Catalunya central (observada a Vilafranca del Penedès i a Igualada).

1. *Anquer*.—A: *cana*.—H: *penclllo*.—I: *carabasseta*.  
2. *Arada*.—C-C': *cameta*.—B: *bec*.—F: *calatò*.—D: *dental*.—E: *esteca*.—R: *rellia*.—S: *turó*.—T: *estenellers*.—t: *fascó*.—L: *lligada*.

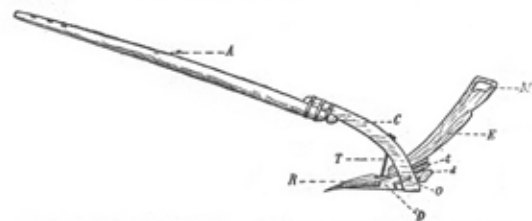


Figura 3.ª—ARADA de Catalunya meridional i del regne de València (observada a Calasselt, Morella, Lluçena, Xàtiva i Benidorm).

A: *camatimó* (Calasselt, Morella, Lluçena); *timó* (Benidorm).—C: *corba* (Calasselt); *cameta* (Benidorm).—D: *dental*.—d: *coa del dental*.—E: *esteca*.—M: *manll* (Alcoi).—O: *orellera* (Calasselt, Lluçena, Benidorm); *orella* (Xàtiva).—R: *rellia*.—T: *tinella* (Calasselt); *tenella* (Lluçena, Xàtiva, Benidorm).—t: *fascó*.

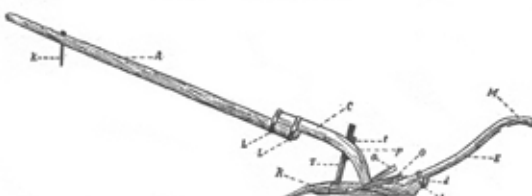


Figura 4.ª—ARADA de Mallorca.  
A: *espigó*.—C: *cameta*.—p: *pont de sa cameta*.—D: *dental*.—d: *coa d'es dental*.—E: *manll*.—M: *maneta d'es manll*.—O: *orella*.—R: *rellia*.—T: *telera*.—t: *refeler*.—L: *armella*.—k: *clauia*.

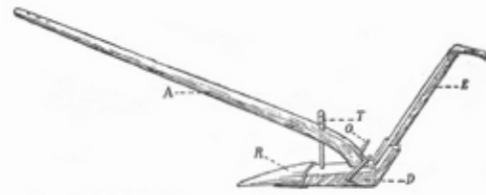


Figura 6.ª—ARADA d'Elvissa.  
A: *camatimó*.—D: *dental*.—E: *manll*.—O: *orella*.—R: *rellia*.—T: *tenella*.



Figura 7.ª—ARADA MOSSA O POLLEGANA.  
A A': *forca* (Torelló, Calasselt); *anquer* (Vilaf. del P.); *pollegana* (Falset).—C: *cameta* (Vilaf. del P.).—C'-C': *cametó* (Torelló).—E: *esteca*.—O: *orellera*.—P: *pedró* (Manresa); *esciop* (Bassella); *orelló* (Torelló).—R: *rellia*; *panzó*.

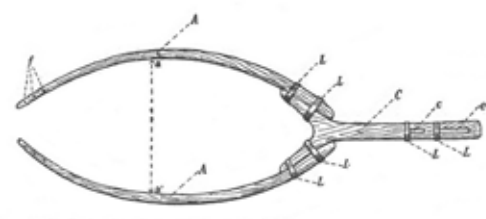


Figura 8.ª—Forca d'una ARADA valenciana.  
A: *elmó*.—C: *cameta*.—c: *encaix per la coltellina*.—e: *encaix per l'esteca*.—L: *armella*; *argolla*.—f: *forats per als tallots*.

## 2. ARADA f.

Acte de llaurar. «Jo llaurava amb En Vermei | i amb En Banya-revoltada, | i feia millor arada | que l'amo amb es seu parei» (cançó pop. men.).

Com podem veure només per l'extensió, el DCVB és el diccionari més complet. Ens dona tot tipus d'informació útil: imatges, exemples diversos, locucions, etimologia, etc.

Per començar, el DCVB, ens diu que la paraula pot ser arada o aladre, variant que després trobarem com a prioritària al DNV. Veiem també que les dues formes tenen diferent gènere, arada és una paraula femenina i aladre masculina. Ens diu després que antigament es deia aradre i que podia ser tant femenina com masculina.

A continuació tenim la definició de l'instrument. Potser hi trobarem a faltar que ens digui que l'instrument és agrícola, tal com fa el DIEC2. No la veig una definició gaire clara, tenint en compte que pots no conèixer què és una rella o un espigó. Al DIEC2 ens dirà que la rella és una part de l'arada, en canvi aquí entenc que l'arada, d'una peça, va lligada a la rella, com si fos un estri independent.

Després de la definició pròpiament, veiem que ens diu com és la paraula en castellà i seguidament ens dona exemples de diferents textos on surt la paraula arada amb totes les seves variants.

Veiem també les diferents parts que té una arada, tant les principals com les accessòries. Ens anomena els diferents noms que tenen segons la zona geogràfica, ens explica com van col·locades, com s'agafen, quina forma tenen, quina funció fan. Veiem un apunt que deixa clar que tot aquest vocabulari tant ric d'una arada, es refereix a les arades de fusta antigues. Les arades modernes, que són de ferro, tenen diferents parts i noms. També hi ha diferents tipus d'arada segons el lloc.

El DCVB porta adjunts uns dibuixos que ens ajuden molt a entendre l'arada, els diferents tipus i sobretot cadascuna de les parts, marcades amb lletres.

Hi ha exemples de locucions i refranys, on trobem "passar l'arada davant dels bous", la mateixa que després trobarem al GDLC. Però en recull més que no pas cap altre diccionari, que són "Per amor del bou, llepa lo llop l'aradre", "Arada llarga i llaurador granat", "Arada llarga de rella, i llaurador qui l'empenga", "Arada llarga i braç pelut" i "L'aladre rabut, i el llaurador barbut".

Finalment trobem la fonètica: la pronúncia de la paraula segons la zona geogràfica, i l'etimologia, que és d'on prové la paraula i l'evolució que ha tingut des de la paraula llatina.

El Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans (DIEC) és un diccionari general que es publicà l'any 1995. És un diccionari normatiu, és a dir que només inclou tots aquells mots, expressions o sintagmes que són considerats correctes per la norma acadèmica, és a dir per la secció filològica del mateix Institut d'Estudis Catalans, que fa la feina de dir quin és el lèxic normatiu i quin no.

És al gran diccionari de referència per molts, pensat per un gran públic, tant per especialistes com per no especialistes. És una bona eina de treball.

El DIEC2, que és la versió revisada del DIEC (abril del 2007), ens dona aquesta informació:

#### ARADA

1 f. [LC] [AGA] Instrument agrícola per a obrir solcs a la terra que és arrossegat per animals o per un tractor i es compon de rella, dental, cameta, camatimó i esteva.

2 [AGA] arada de pala Arada metàl·lica que consta de rella, ganiveta i pala, peça aquesta darrera que permet que girin els prismes de terra a més d'obrir el solc.

Ens centrarem en la primera accepció. Veiem que ens diu què és, per què serveix, com es fa servir i quines parts la componen. És una definició clara i concisa. No ens descriu quina forma té, de quin material o materials està feta ni com estan disposades les diferents peces que la formen. Hi trobo a faltar un dibuix o fotografia però el DIEC2 no n'incorpora, cosa que sí que fa el DCVB.

No posa cap frase d'exemple de l'ús de la paraula per contextualitzar-la ni refranys o frases fetes. Tampoc no conté variants locals o dialectals de la paraula ni l'etimologia.

El Gran diccionari de la llengua catalana (GDLC) de l'Enciclopèdia catalana conté informació lexicològica i gramatical. Distingeix les paraules que són considerades dialectals d'aquelles que són considerades de parla estàndard.

Com els altres, també es troba en línia (des del 1998), integrat al portal web *enciclopedia.cat*. Es tracta d'una versió que s'actualitza regularment, per exemple fa poc que s'ha actualitzat per posar-la al dia amb la nova ortografia de l'IEC. A més a més de la simple entrada de diccionari, pots accedir a consultar la conjugació, sinònims, etimologia o la traducció de la paraula cercada, entre moltes altres coses.

El Diccionari de la llengua catalana de l'Enciclopèdia Catalana i el Diccionari de la llengua catalana de l'IEC tenen l'origen en el diccionari Pompeu Fabra i, podríem dir, que són deutors del seu plantejament general.

El GDLC ens dona aquesta informació:

ARADA

[del cat. ant. aradre (parles occidentals aladre) per dissimilació, ll. *arātrum*, íd.]

f 1 AGR Instrument agrícola que permet d'obrir solcs a la terra, generalment per tal de condicionar-la millor per a la sembra.

2 passar l'arada davant els bous Invertir l'ordre de les coses, fent més aviat allò que s'hauria hagut de fer més tard.

HOM: erada.

Aquest diccionari també ens aporta informació etimològica, encara que més reduïda que el DCVB. A la primera entrada hi ha la definició que coincideix amb la primera definició també dels altres diccionaris. La segona accepció ens il·lustra amb una frase feta comuna que fa referència a aquest instrument agrícola i ens explica què vol dir.

Tampoc no aporta informació nova, es podria dir que és un resum del DCVB, que sembla que és d'on han begut els diccionaris posteriors.

El Diccionari Normatiu Valencià (DNV) és el diccionari normatiu del valencià. La seva edició en línia es va publicar l'any 2014. Aquest diccionari aporta moltes entrades noves respecte el DIEC2 o el GDLC, ja que té moltes entrades de paraules genuïnes valencianes que no figuraven als diccionaris. Per això és un diccionari més aviat descriptiu i no normatiu.

El DNV ens dona aquesta informació:

ARADA [aráð̥a]

f. AGR. Aladre.

Ens remet directament a l'entrada aladre i per tant la dona com a prioritària. Una cosa que m'agrada molt d'aquest diccionari és que sempre hi ha la transcripció fonètica (al DCVB també) i un arxiu de so (en l'edició en línia), on pots sentir la pronúncia. A part de la transcripció fonètica no ens aporta cap informació nova respecte els altres diccionaris.

Anem doncs a aladre:

ALADRE [aláð̥re]

m. AGR. Instrument agrícola constituït essencialment per una peça on va fixada la rella i un espigó on va junyit l'animal, i que s'usa per a obrir solcs en la terra, generalment per a preparar-la per a la sembra.

Aquesta definició ens recorda molt a la del DCVB, segurament és d'on l'han extret.



# Taula comparativa

\* Apareix l'accepció + Apareix l'entrada Ø No apareix

MOTS	DIEC2	DCVB	DNV	GDEC	DECat <sup>0</sup>
ADREÇAR	+	*	+	+	+
AIXA	*	*	*	*	+
AIXA DE TUSTAR	Ø	*	Ø	Ø	Ø
AIXA DRETA	Ø	*	Ø	Ø	Ø
AIXA GIRADA	Ø	*	Ø	Ø	Ø
AIXA PLANA	*	*	Ø	Ø	Ø
AIXADA	*	*	*	*	+
AIXADELL DE PELAR	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
AIXADELL	*	*	* <sup>1</sup>	*	+
AIXOL	*	*	*	*	+
AIXOLA	Ø	*	Ø	Ø	+
ALEGRA	Ø	*	Ø	Ø	+
ALEGRETA	Ø	+	Ø	Ø	Ø
ALICATES	*	*	*	*	+
ALLISADOR	*	*	*	*	+
ALLISAR	*	*	*	*	+
ALMANGRA	* <sup>2</sup>	*	* <sup>3</sup>	* <sup>2</sup>	+
AMARAR	*	* <sup>4</sup>	*	*	+
AMERAR	* <sup>5</sup>	*	*	* <sup>5</sup>	+
APLANADOR	*	*	*	*	+
APUNXONAR	Ø	Ø	+	Ø	Ø
ARPIOT	+ <sup>6</sup>	+	+ <sup>6</sup>	+ <sup>6</sup>	+ <sup>6</sup>
ARQUET	Ø	*	Ø	*	+
ARQUILLADA	Ø	*	Ø	Ø	+
ARQUILLO	Ø	*	Ø	Ø	+
ARRENCAPUNTES	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
ARRODONIR	*	*	* <sup>7</sup>	*	+
BADAINA	* <sup>8</sup>	*	* <sup>8</sup>	*	Ø
BADAINA	*	*	*	* <sup>9</sup>	Ø
BADALL	+	*	+	+	+
BALANCINA	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
BALLESTA	*	*	*	*	+
BALONA	Ø	+ <sup>10</sup>	+	Ø	+
BALONERA	Ø	*	+	Ø	+
BANC	*	*	*	*	+
BANC DE BUIDAR	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø

<sup>0</sup> No s'han mirat les accepcions de cada entrada, només si la paraula està registrada o no

<sup>1</sup> Remet a *Aixadella*

<sup>2</sup> Remet a *Mangra*

<sup>3</sup> Remet a *Almànguena*

<sup>4</sup> Remet a *Amerar*

<sup>5</sup> Remet a *Amarar*

<sup>6</sup> Entrada en plural *Arpiots*

<sup>7</sup> Remet a *Arredonir*

<sup>8</sup> Remet a *Badaine*

<sup>9</sup> Remet a *Badaina*

<sup>10</sup> Remet a *Valona*

BANC DE LLAVORAR	∅	∅	∅	∅	∅
BANC DEL CONTELL	∅	∅	∅	∅	∅
BARRINA PER BISSUS	∅	∅	∅	∅	∅
BARRINA	*	*	*	*	+
BASTIDOR	+	+	+	+	+
BASTIR	+	*	*	*	+
BLEGADOR	∅	∅	∅	∅	+
BLEGAR	*	*	* 11	*	+
BOET	*	*	*	*	+
BOGA	*	*	*	*	+
BOGAR	+	* 12	+	+	+
BOIX	*	*	*	*	+
BOLÓ	*	* 13	* 13	* 13	+
BOLONERA	* 14	+	∅	* 15	+
BONADOR	∅	*	∅	∅	∅
BONÓ 1 (B18)	∅	∅	∅	∅	+
BONÓ 2 (B10)	*	*	*	*	+
BONONERA	∅	+	∅	*	+
BORNADOR	*	*	*	*	+
BOSES DE CARRO	+	*	+	+	+
BOTA	*	*	*	* 16	+
BOTADA	*	*	*	*	+
BOTAM	*	*	*	*	+
BOTAVANT	*	*	*	*	+
BOTERIA	*	*	*	*	+
BOTÓ DE RODA DE CARRO	+	*	+	+	+
BOVA	* 17	*	* 17	* 17	+
BRAÇOS DE CARRO	*	*	*	+	+
BRUNYIR	*	*	*	*	+
BUIDADOR	*	*	+	+	+
BUIDADORA	∅	*	*	*	+
BUIDAR	*	*	*	*	+
BURIAC	∅	+	∅	∅	+
CABRA	+	*	+	+	+
CADIRA D'ENFARDAR	+	+	+	+	∅
CADIRETA	*	*	*	+	+
CALAFAT	*	*	*	*	+
CAMATIMÓ	*	*	*	*	+
CAMETA	*	*	*	*	+
CAMETÓ	*	*	*	*	+
CANA	+	*	+	+	+
CAP	+	+	+	+	+
CAPOLAR	+	+	+	+	+
CARGOL D'ESTRÈNYER	* 18	* 18	* 18	*	+
CARRETA D'ESCALA	*	*	*	*	+

<sup>11</sup> Remet a Plegar

<sup>12</sup> Remet a Vagar

<sup>13</sup> Remet a Bonó

<sup>14</sup> Remet a Peça

<sup>15</sup> Remet a Bononera

<sup>16</sup> Entrada amb accent bóta

<sup>17</sup> Remet a Boga

<sup>18</sup> Remet a Caragol

CARRETÓ	*	*	*	*	+
CARRO D'ESCALA	*	+	+	+	+
CARRO D'ESCALADA	+	*	+	+	+
CARRO DE BOTA	+	+	+	+	+
CARRO DE SUC	+	*	+	+	+
CARRO DE TRABUC	*	*	+	+	+
CARRO DE VELA	*	+	+	+	+
CASSOLA	+	*	+	+	+
CASSOLETA	+	+	+	*	+
CASTELL	*	*	*	*	+
CÈRCOL	+	+	*	+	+
CÈRCOL DE RODA DE CARRO	+	+	*	*	∅
CERCOLADA	+	*	+	∅	+
CERCOLAR	* 19	*	* 19	*	+
CÈRCOL-MOTLLO	∅	∅	∅	∅	∅
CIMENT	*	*	*	*	+
CIMENTAR	*	*	*	*	+
COFA	+	+	+	+	+
COLLAR	*	*	*	*	+
COLTELL	*	*	*	*	+
COMPÀS DE GRUIXOS	+	*	+	+	∅
COMPÀS DE VARA	+	*	+	+	∅
COMPÀS	*	*	*	*	+
CONGRENY	*	*	+ 20	+	+
CONTELL	∅	* 21	∅	∅	+
CONTRAMITJANA	*	*	*	*	∅
CONTRAPENYAL	∅	*	∅	∅	∅
COR DE PI	+	+	+	+	+
CORBA	+	*	+	+	+
CORNALERA	*	*	*	*	+
COSSI 1 (B44)	+	*	+	+	+
COSSI 2 (C15)	*	*	*	*	+
COSSIOL	+	*	+	+	+
CULLERA 1 (C16)	*	*	*	*	+
CULLERA 2 (E9)	*	*	+	*	+
CULLERA GROSSA	+	+	+	+	∅
CULLERAIRE	+	*	+	+	+
CULLERER	*	*	*	*	+
CULLEROT	* 22	*	*	* 22	+
CUTXILLA	∅	*	∅	∅	+
DALL	*	*	* 23	*	+
DALLA	+	*	*	*	+
DESBASTAR	*	*	*	*	+
DESCOLLAR	*	*	*	*	+
DESEMMOTLLAR	*	*	* 24	*	∅
DESGRESA	∅	∅	∅	∅	∅

<sup>19</sup> Remet a *Encercolar*

<sup>21</sup> Remet a *Coltell*

<sup>23</sup> Remet a *Corbellot*

<sup>20</sup> Remet a *Congrell*

<sup>22</sup> Remet a *Culler*

<sup>24</sup> Remet a *Desemmotlar*

DESPARAR	*	*	*	*	+
DESTRAL	*	*	*	*	+
DESTRAL D'ESCALABORNAR	+	*	+	+	Ø
DESTRAL D'ENTAULAR	+	+	+	+	Ø
DESTRAL GROSSA	+	+	+	+	Ø
DISGRESSA	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
DOGA	*	*	*	*	+
DOLADORA	*	*	*	Ø	+
DOLAR	*	*	*	*	+
DOMAR	*	*	*	*	+
EMBASSAR	*	*	*	*	+
EMBOGAR	+	*	+	+	Ø
EMBOVAR	+ <sup>25</sup>	*	+ <sup>25</sup>	+ <sup>25</sup>	+
EMBRIDAR	+	+	+	+	+
EMBUT	*	*	*	*	+
EMMOTLLAR	*	*	* <sup>26</sup>	*	+
EMPASTAR	*	*	*	*	+
ENCENALL	*	*	* <sup>27</sup>	*	+
ENCLUSA	*	*	*	*	+
ENFORMADOR	*	*	* <sup>28</sup>	*	+
ENTAULAR	+	*	+	+	+
ENTOIXAR	*	Ø	Ø	*	Ø
ENTRESCADOR	*	*	*	*	+
ESBERLAR	*	*	*	*	+
ESBORRASSAR	Ø	*	Ø	Ø	+
ESCAIRE	*	*	*	*	+
ESCALABORN	*	*	*	*	+
ESCALABORNAR	*	*	*	*	+
ESCAPÇAR	*	*	*	*	+
ESCAPOLAR	*	+	*	*	+
ESCAPOTAR	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
ESCARPRA	*	*	* <sup>29</sup>	*	+
ESCARPRE	Ø	*	*	*	+
ESCLOP	*	*	* <sup>30</sup>	*	+
ESCLOPET	*	*	*	*	+
ESMOLADORA	Ø	*	*	Ø	+
ESPADELLA	*	*	*	+	+
ESPÍNJOL	Ø	*	Ø	Ø	Ø
ESPINOTXA	Ø	*	Ø	Ø	Ø
ESPORGAR	*	*	*	*	+
ESQUADRA	+	*	+	+	+
ESQUERRERA	Ø	Ø	+	Ø	Ø
ESTALVI	+	*	+	+	+
ESTELLA	*	*	*	*	+
ESTENALLES	* <sup>31</sup>	*	*	* <sup>31</sup>	+
ESTEVA	*	*	*	*	+

<sup>25</sup> Remet a Embogar

<sup>26</sup> Remet a Emmotlar

<sup>27</sup> Remet a Borumballa

<sup>28</sup> Remet a Puntacorrent

<sup>29</sup> Remet a Escarpre

<sup>30</sup> Remet a Soc

<sup>31</sup> Remet a Tenalles

ESTOPA	*	*	*	*	+
ESTOVADOR	∅	*	∅	∅	+
ESTOVADORA	∅	∅	∅	∅	∅
ESTOVAR	*	*	*	*	+
ESTUBA	*	*	*	*	+
ESTUBADOR	∅	* 32	∅	∅	∅
FAIXA	+	*	+	+	+
FALCA	*	*	*	*	+
FALÇÓ	*	*	* 33	*	+
FERRAR	*	*	*	*	+
FILABERQUÍ DE CARRETER	*	*	* 34	*	+
FITA	+	+	+	+	+
FONADURA	*	*	* 35	*	+
FONAR	*	*	*	*	+
FONS	*	*	*	*	+
FORADADOR	+	*	+	+	+
FORCA PALLERA	+	*	+	+	∅
FORCA	*	*	*	*	+
FORCAT	*	*	*	*	+
FORQUILLA	*	*	* 36	*	+
FUMAR	*	*	*	*	+
FUSELL	*	*	*	*	+
FUSTEJAR	* 37	*	* 37	* 37	+
GAFA	*	*	*	*	∅
GALGA	*	*	*	*	+
GALTERA	+	+	+	+	+
GALZADOR	*	*	*	*	+
GALZE	*	*	*	*	+
GANIVET	*	*	*	*	+
GANIVETA DE TALLAR	+	+	+	+	+
GANSOLA	*	*	*	*	+
GARLOPA 1 (A53)	*	*	*	*	+
GARLOPA 2 (E20)	∅	*	∅	∅	+
GRATUSSA	*	*	*	+	+
GRULLÓ	∅	∅	∅	∅	∅
GÚBIA	*	*	*	*	+
GUILLEUME	*	*	* 38	*	∅
JOC	+	+	+	+	+
JOU	*	*	*	*	+
JUNTA DOLSA	∅	∅	∅	∅	∅
LEGRETA	∅	∅	∅	∅	∅
LLAPIS	*	*	*	*	+
LLAVORAR	*	*	*	*	+
LLEDONER	*	*	*	*	+
LLIMA	*	*	*	*	+
LLIMAR	*	*	*	*	+

<sup>32</sup> Remet a *Estovador*

<sup>35</sup> Remet a *Fon*

<sup>38</sup> Remet a *Guillaume*

<sup>33</sup> Remet a *Falceta*

<sup>36</sup> Remet a *Forqueta*

<sup>34</sup> Remet a *Villamarquí*

<sup>37</sup> Remet a *Fusterejar*

LLUC	*	*	*	*	+
MAÇA	*	*	*	*	+
MAÇA D'ESTELLAR	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
MAGALL	*	*	*	*	+
MALLORQUINA	Ø	*	+	Ø	Ø
MÀNEC	*	*	*	*	+
MANGALA	*	*	Ø	*	+
MANGRA	*	* 39	* 40	*	+
MANTÍ	*	*	*	*	+
MÀQUINA DE CARRO	+	*	+	+	+
MARCADOR	*	*	*	*	+
MARTELL	*	*	*	*	+
MAURADOR	+	+	+	+	+
MENJADORA	*	*	*	Ø	+
MITJALLUNA	*	*	*	*	+ 41
MITJANA	*	*	*	*	+
MOLA	*	*	*	*	+
MORDASSA	*	*	*	*	+
MOSSA	*	*	*	*	+
MOSSO	+	+	+	+	+
MOSSO DE CARRO	+	*	*	+	Ø
MOTLLE	*	*	* 42	*	+
MUSICADOR	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
OS DE CANELL DE BOU	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
OS DE FÈMUR DE BURRO O DE VEDELLA	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
PAL	+	+	+	+	+
PAL DE BLEGAR	+	+	+	+	+
PALA	+	*	+	+	+
PALA DE TRASPALAR	+	+	+	+	Ø
PALA DE VENTAR	+	*	+	+	Ø
PALAJAR	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
PALAR	+	Ø	Ø	+	+
PALLEJAR	+	+	+	+	+
PALLERA	*	*	*	*	+
PALÓ	*	*	+	*	Ø
PALOT	Ø	*	Ø	Ø	+
PAPER DE VIDRE	*	*	*	*	+
PAPER D'ESTRASSA	*	*	*	*	+
PARADOR DE FORQUES	+	*	+	+	+
PARAJAR	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
PARAR	+	+	+	+	+
PASSADOR	+	+	+	+	+
PELA	*	*	*	*	+
PELA D'EMBRIDAR	+	+	+	+	+
PELAR	*	*	*	*	+
PELL DE PEIX D'ESCAT	Ø	Ø	Ø	Ø	Ø
PELLÓ	+	+	+	+	+

<sup>39</sup> Remet a *Almangra*

<sup>41</sup> Entrada amb guió *Mitja-lluna*

<sup>40</sup> Remet a *Almànguena*

<sup>42</sup> Remet a *Motle*

PELLOFA	+	+	+	+	+
PENYAL	+	*	+	+	+
PIC	*	*	*	*	+
PICAR	*	*	*	*	+
PICASSA CURTA	+ <sup>43</sup>	+	+	+	+
PICASSA D'ESCALABORNAR	+	*	+	+	+
PICASSA D'ESCAPIAR	+	+	+	+	+
PILA	*	*	*	*	+
PILÓ	*	*	*	*	+
PINTE	*	*	*	*	+
PIXADOR DE PORC	∅	∅	∅	∅	∅
PLANA	*	*	*	*	+
PLANEJADORA	*	∅	*	*	+
PLANEJAR	*	*	*	*	+
PLANÓ	*	*	∅	*	∅
PLANTADOR	*	*	*	*	+
PLANTADORA	∅	*	∅	∅	+
PLANTAR	+	+	+	+	+
PLANTILLA DE FILAR	+	+	+	+	∅
PODALL	* <sup>44</sup>	*	* <sup>44</sup>	*	+
POLIR	*	*	*	*	+
POLLEGÓ	*	*	*	*	+
POLLINA	*	*	*	*	+
PUA	+	*	+	+	+
PUAT	+	*	+	+	+
PUNT RODÓ	+	+	+	+	+
PUNTACORRENT	*	*	*	*	+
PUNXA	+	*	+	+	+
PUNXÓ	*	*	*	*	+
PUNXONAR	*	∅	*	*	∅
RAIGS DE RODA	*	*	*	*	+
RAMPÍ	*	*	* <sup>45</sup>	*	+
RASA	*	*	+	*	+
RASCLE	*	*	*	*	+
RASCLET	*	*	+	*	+
RASPA	*	*	*	*	+
RASQUET	*	*	*	*	+
RATLLADOR	+	*	+	+	+
REBAIXAR	*	*	*	*	+
REBLADOR	*	*	*	*	+
REBLADORA	∅	+	+	∅	+
REBLAR	*	*	*	*	+
REBLÓ	*	*	*	*	+
REFILADOR	*	*	*	*	+
REGRUIXADORA	*	∅	*	∅	∅
REPRENDRE	+	*	+	+	+
REPRÈS	+	*	+	+	+
REVESSA	+	+	+	+	+

<sup>43</sup> Remet a Destral

<sup>44</sup> Remet a Falçó

<sup>45</sup> Remet a Rasclet

RIBET	∅	+	∅	∅	+
RIBOT	*	*	* 46	*	+
RIVET	+	+	+	+	+
RODELL	+	*	*	*	+
RODET	+	*	+	+	+
ROMBALL	*	*	*	*	+
ROSSET	*	*	*	*	+
SABADOT	∅	∅	+	∅	∅
SANTANELL	*	∅	*	*	∅
SERJANT	*	*	* 47	*	+
SERRA DE DOS	*	*	+	+	∅
SERRA DE MÀ	*	*	*	+	∅
SERRA	*	*	*	*	+
SETIAL	+	*	+	+	+
SITIAL	∅	*	+ 48	∅	+
SOCARRADOR	∅	+	∅	∅	+
SOCARRAR	*	*	*	*	+
SOLQUET	∅	∅	∅	∅	∅
TAFATÀ	∅	+ 49	∅	∅	+
TAFETÀ	+	+	+	+	+
TALLADORA	∅	+	+	∅	+
TALLAM	∅	∅	∅	∅	∅
TALLANT	*	*	*	*	+
TALLAR	*	*	*	*	+
TALONERA PLANA	+	+	+	+	+
TALONERA RODONA	+	+	+	+	+
TARTANA	*	*	*	*	+
TARTRÀ	*	*	* 50	*	+
TASCÓ	*	*	* 51	*	+
TATXÓ	+ 52	*	+ 52	*	+
TATXONAR	*	*	*	*	+
TENALLES	∅	* 53	* 53	∅	+
TESTA	*	*	+	*	+
TESTURRAR	∅	*	∅	∅	+
TIRAFONS	*	* 54	*	*	+
TIRÀS	*	*	*	*	+
TOIX	*	*	*	*	+
TORN DE COLLAR CORDES	+	+	+	+	+
TORN	*	*	*	*	+
TRAIGA	*	*	*	*	+
TRAUCADOR	*	*	*	*	*
TRIANÇA	∅	*	∅	∅	+
TRIBA	*	* 55	*	*	+
TRIBA D'ALA DE MOSCA	*	* 55	*	*	∅

46 Remet a Plana

47 Remet a Gat

48 Remet a Setial

49 Remet a Tafetà

50 Remet a Tàrtar

51 Remet a Falca

52 Remet a Tatxot

53 Remet a Estenalles

54 Remet a Tirafon

55 Remet a Tribe



TRIBE	∅	*	∅	∅	+
TRIBI	∅	* 55	∅	∅	∅
TRULL	*	*	* 56	*	+
TUSTARRAR	∅	∅	∅	∅	∅
TUSTORRAR	∅	*	∅	∅	+
UIXOL	∅	*	*	∅	+
VENTRE	*	*	*	*	+
VERDUC	*	*	*	*	+
VESTIR	+	*	+	+	+
VETA-SEGAT	*	*	*	*	+
VOGAR	+	+	+	+	+
VOLANT	*	*	+	+	+
XAPA	+	+	+	+	+
XAPAR	* 57	*	+	*	+
XAPETA	* 58	+	* 59	* 58	+
XEPA	∅	∅	∅	∅	+
XERRAC DE BEINA	*	*	+	+	∅
XERRAC DE MÀ	+	+	+	+	∅
XERRAC	*	*	* 60	*	+
XONA	+	+	+	+	+

<sup>55</sup> Remet a *Tribe*

<sup>56</sup> Remet a *Rugló*

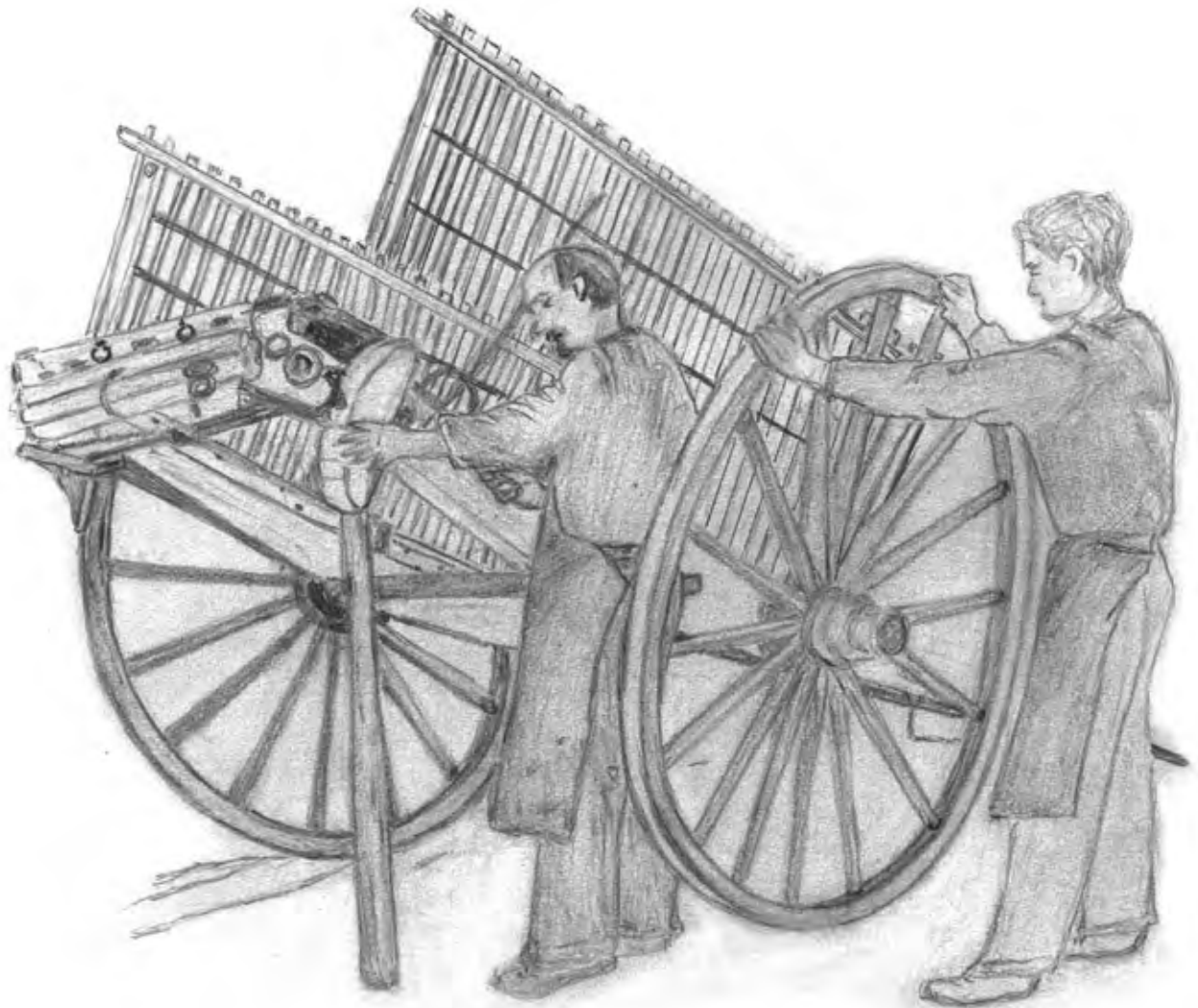
<sup>57</sup> Remet a *Esberlar*

<sup>58</sup> Remet a *Aixadell*

<sup>59</sup> Remet a *Aixadella*

<sup>60</sup> Remet a *Serrutx*

OFICIS



ARADER

## Els araders o carreters

Arader *m.* Fuster que es dedica especialment a fer arades, carros i altres arres de llenya propis de l'agricultura [DCVB]

Carreter *-a: m. i f.* [LC] [PR] Persona que construeix carretes o carros. [DIEC2]



El mestre de carros, segons un llibre setcentista de rifa<sup>1</sup>.



El mestre de carros, segons una auca setcentista d'oficis.



El carreter, segons l'auqueta extravagant de la primera del segle XIX.

Joan Amades. *Costumari Català*. Pàgs. 271, vol. III; 253, vol. III; 806 vol. I

El carreter fa feines auxiliars del ferrer, però el seu ofici consisteix bàsicament en la construcció i reparació de carros. Els carreters coneixen molt bé els diversos tipus de fusta i les seves propietats per tal de poder-les aplicar a les funcions que han de fer en el conjunt del carro. L'ofici demana també saber comprar, tallar i assecat les fustes adequades per a cada cas. Triades i classificades, les peces de fusta es guarden en capes separades per llistons perquè tinguin un assecat lent per un període mínim de tres anys, a fi que la fusta quan es treballi amb les eines sigui el màxim de seca. La construcció d'un carro és una feina complexa i cal posar en joc les habilitats del carreter junt amb les del ferrer.

«Passar l'arada davant dels bous».

Invertir l'ordre de les coses, fent més aviat allò que s'hauria hagut de fer més tard; obrar precipitadament o alterant l'ordre natural de les coses; excedir-se, precipitar-se.

Sant Ricard va ser rei, i per servir millor a Déu va voler posar-se a fer un ofici. Al seu país era molt intens el tragí i va pensar que seria una bona idea la implantació del carreteig i que faria un gran bé a la gent fent carros. Es va dedicar a construir-ne i també a ensenyar com es feien. Des d'aleshores, allí es va establir l'ús del carro i la facilitat de transport que el carro oferia va reportar una gran riquesa. És per això que els mestres de carros el tenien per patró i celebraven la seva festa.

Hom atribueix la fusta de roure i d'alzina ferits per un llamp diferents virtuts quan és tallada la nit de Sant Joan. Es creia que esquivava els llamps, allunyava els accidents i cridava la sort. Els mestres de carros en cercaven per fer els raigs de les rodes per tal que els carros no bolquessin.

<sup>1</sup>Joc d'atzar que en l'edat mitjana era prohibit sovint. [DCVB]

Per fabricar objectes decoratius i miniatures s'utilitzen tot tipus d'eines i màquines de fuster, segons l'enginy i l'habilitat de cada artesà, com ara el filaberquí, el xerrac, les escaires, el compàs, les estenalles, les llimes, els puntacorrents, les raspes, els martells, els caragols, la fregadora de paper de vidre, l'esmoladora, etc.

Gairebé totes les eines però, han estat substituïdes per màquines perquè la feina sigui més productiva. Encara se'n fa servir alguna per tal que l'acabat sigui més manual, però avui en dia, al taller d'un arader no hi falta la màquina universal o combinada de fuster. És una màquina eina que combina diferents funcions i que alguns models reuneixen, en una sola màquina, una serra circular, una planejadora, una regruixadora i una traucadora de broca. El cost d'una màquina universal és menor que el conjunt de les màquines amb funcions especialitzades.

Les eines esmentades en aquest vocabulari són només les tradicionals i a més a més s'inclouen molts dels productes que feia l'arader, ja que són molt desconeguts.

# Vocabulari

## A

### A1 AIXA *f.*

L'eina s'emprava per llavorar la llenya treballada. Aquesta feina consisteix a acabar de polir les barres de llenya amb talls continuats una vegada feta la feina d'entaular-les. (veg. B2).

### A2 AIXADA *f.* o AIXADELL *m.*

Eina formada per una planxa de ferro i un mànec de fusta. Serveix per treballar i estovar la terra de l'hort. També serveix per treure les males herbes dels camps sembrats.

### A3 AIXOL o UIXOL *m.*

Espècie d'aixa, però més petita, que fusters i carreters fan servir per rebaixar la fusta. Aquesta antigament era una eina principal dels carreters, però la maquinària avui en dia l'ha anat substituint. És molt més lleugera que l'aixa i, per tant, es pot emprar de manera més continuada. La part de tall, l'aceró, és per desbastar la fusta, i l'altra cap serveix per picar i ajustar. (veg. C3).



### A4 ALICATES *f.*

Petites tenalles que serveixen per torçar i tallar filferro i subjectar algunes peces.

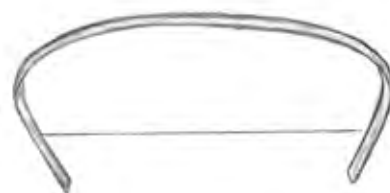
### A5 APLANADOR *m.*

Peça de fusta forta i feixuga que arrossega un animal per aplanar els sembrats o les llaurades.



### A6 ARQUET o ARQUILLO *m.*

Barra de fusta arquejada tant ample i llarga com és el carro i que forma part de l'arquillada de la vela d'un carro. Va posada a cada costat per impedir que les bandes facin moviment i es separin massa.



### A7 ARQUILLADA *f.*

Conjunt dels arquets que sostenen la vela del carro.

**A8 ARRENCAPUNTES m.**

Eina que serveix per arrencar puntes, claus o cargols clavats a la fusta.



## B

**A9 BADAINA f. o BADAINE m.**

Enformador de fulla estreta i gruixuda però de tall poc agut, que serveix per fer talls a la fusta picant amb la maça.

**A10 BALANCINA f.**

Eina composta d'una barra amb una anella a cada punta on s'enganxen els tirants que estan subjectes al collar de l'animal de peu rodó<sup>1</sup>. Junt amb els tirant i el collar serveix per estirar l'arada brandant. També hi ha la balancina de parell que serveix per estirar amb dos animals i que tirin amb la mateixa força. [No apareix als diccionaris]



Balancina de parell

**A11 BALLESTA f.**

Arc de ferro rodó que uneix els braços del carro per tal que la càrrega no fregui el cos de l'animal.

**A12 BANC DE LLAVORAR m.**

Tronc gruixut tallat per la meitat i amb quatre potes de llenya que s'usava per aguantar les barres de llenya que s'havien de desbastar o llavorar, és a dir, treure les irregularitats més grosses i grolleres amb la destal abans d'entaular-les.

**A13 BARRINA f.**

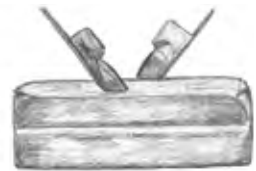
Eina que s'utilitza per foradar fusta o materials de duresa similar. Els botons de les rodes es foradaven amb la barrina o amb la triba.

Antigament hi havia dos tipus de barrina: la barrina d'inal, que era d'uns 3 mm de gruix i servia per foradar la llenya i poder clavar claus —per exemple, per clavar els quatre claus que reforçaven una barrera—, i la barrina de foradar jous, que era d'uns 25 mm. de gruix i servia per fer forats més grossos —per exemple, per fer els forats dels batadors de les barreres que després es treballaven amb l'escarpra o per fer els forats dels jous per passar-hi les camelles—. (veg. B12)

<sup>1</sup>Els animals de peu rodó són les bèsties cavallines i somerines

A14 BOET *m.*

Eina semblant a un ribot de dues fulles que serveix per fer un solc a les peces de fusta que s'han d'encaixar.

A15 BOSSES DE CARRO *f.*

Sostre de la caixa del carro abaixat per sota del fusell i sostingut amb cadenes que serveix per donar més cabuda en el transport de productes lleugers com garbes de cereals o feixos de llenya, és a dir, com una mena de compartiment per poder carregar més sota del carro.

A16 BOTÓ DE RODA DE CARRO *m.*

Peça de fusta que ocupa el centre de la roda de carro i a la qual convergeixen els raigs, reforçada sovint amb anelles de ferro al seu interior.

A17 BRAÇOS DE CARRO *m.*

Cada una de les barres llargues de fusta de freixe que van de la part posterior del carro fins molt més endavant del buc, amb les que s'enganxa l'animal de peu rodó al carro.

C

A18 CABRA *f.*

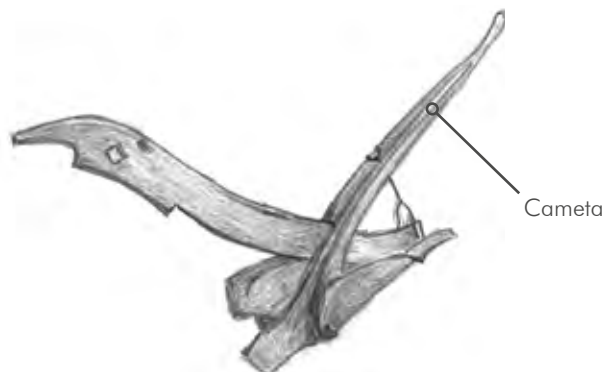
Banc de fusta inclinat que serveix per alçar i sostenir un carruatge el temps d'untar-lo o adobar-lo. També s'utilitza com a suport per posar les rodes planes i poder-les treballar.

A19 CAMETÓ o CAMATIMÓ *m.*

És una part de l'arada romana de bous. Consisteix en una barra llarga de fusta que va unida directament a l'aixanguer (fermall per subjectar l'espigó de l'arada o del carro al jou) del jou mitjançant una clavilla de ferro que serveix per a la tracció.

A20 CAMETA *f.*

És una part de l'arada romana d'animal de peu rodó. Consisteix en una barra de fusta corbada que va unida per un cap amb el camatimó i per l'altre amb el dental.





A21 CARGOL D'ESTRÈNYER *m.*  
(Veg. C11)

A22 CARRETA D'ESCALA *f.*  
És semblant al carro d'escala però més gran. Consta d'un únic braç central o timó que uneix la carreta al jou del parell de bous.

A23 CARRETÓ *m.*  
Vehicle de la mateixa forma d'un carro, però més petit, que pot ser estirat per una bèstia petita o empès per un home i serveix pel transport de productes agrícoles o de fems.

A24 CARRO D'ESCALA o D'ESCALADA *m.*  
Vehicle format per una caixa amb baranes de fusta, amb dos braços per a la tracció i dues rodes de 16 raigs. Serveix per transportar entre 800 i 1.000 quilos de pes. S'hi transporten càrregues diverses com garbes, palla, sacs de cereal o de patates, farratges, etc. És el carro més usual a la pagesia, ja que es fa servir per gairebé totes les feines del camp.

A25 CARRO DE BOTA o CARRO DE SUC *m.*  
Carro que duu una bota grossa per transportar aigua o sucs del femer. Consta de dos braços per a la tracció i dues rodes de 16 raigs per transportar, i pot transportar entre 800 i 1.000 quilos de pes.

A26 CARRO DE TRABUC *m.*  
Carro de caixa giratòria, amb dos braços per la tracció que basculen sobre un eix per poder trabucar i buidar la càrrega sense haver-lo de desenganxar. Porta dues rodes de 16 raigs i pot transportar entre 800 i 1.000 quilos de fems o materials com rocs, boscalls o materials per la construcció.

A27 CARRO DE VELA *m.*  
Carro d'escala equipat amb estores dins la caixa i una vela sostinguda per una arquillada que serveix pel transport de persones i productes agropecuaris al mercat.

A28 CÈRCOL DE RODA DE CARRO *m.*  
Part de la roda de carro, tartana o carreta consistent en una circumferència de ferro de diverses amplades i gruixos que cobreix, reforça i protegeix les corbes de fusta de la roda.

A29 COLTELL *m.*  
Ganivet utilitzat per buidar i rebaixar la fusta, especialment superfícies cilíndriques.

A30 COMPÀS  
(Veg. B39)

A31 COMPÀS DE GRUIXOS *m.*  
S'utilitza per mesurar el gruix de les peces de fusta especialment en els treballs que es realitzen al torn.

A32 COMPÀS DE VARA *m.*  
S'utilitza per traçar arcs o cercles de gran radi.



## A33 CORBA f.

Part de la roda de carro. Cadascuna de les peces corbades de fusta que forma una part de la circumferència de la roda del carro, que va collada al cercol i on s'acoblen els raigs que venen del botó.

## D

## A34 DALL o PODALL m.

Eina de tall amb punta de forma corba i un mànec llarg que serveix per tallar bardisses o netejar marges.



## A35 DESBASTAR v.

Treure aquelles parts més bastes de la fusta que s'ha de treballar.

## A36 DESTRAL f.

(Veg. C22)

## A37 DESTRAL D'ENTAULAR f.

En l'àmbit dels araders, es coneixia amb aquest nom perquè servia per entaular els troncs, les soques o les branques de llenya, és a dir, per treure les irregularitats més grans i aconseguir unes cares planes fins donar-los la forma d'una biga o una post, és a dir, per desbastar la llenya. (veg. C23).

## E



## A38 ENFORMADOR m.

Eina de tall consistent en una fulla plana d'acer i un mànec al cap, manegada en la fabricació de carros que serveix per fer forats o entallar la fusta, és a dir per treure trossos d'un bloc de fusta o bé fer incisions, picant sobre el mantí amb una maça. (veg. A79).

**A39 ENTAULAR v.**

Cairejar una soca o branca, amb una serra, destrat o una altra eina tallant, per fer-ne bigues o posts. [DCVB]

**A40 ENTRESCADOR m.**

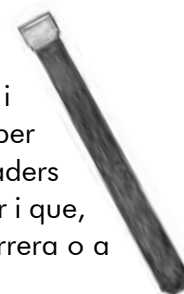
Eina composta d'una peça plana de ferro guarnida de mosses a les vores, i que serveix per entrescar, o sigui, per torçar lleugerament de forma alternada cap a un i altre costat les dents d'una serra o eina dentada per tal que s'obrin camí al serrar la fusta.

**A41 ESCAIRE m.**

Estri utilitzat per traçar perpendiculars, angles rectes o altres línies en les feines de construcció de carros. (veg. A45)

**A42 ESCARPRA f. o ESCARPRE m.**

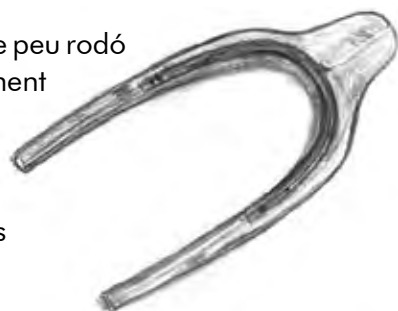
Barra de ferro d'entre 20 i 30 cm de llargada, que per un cap té doble bisell i per l'altre té cabota, a la qual s'hi dona cops amb un martell o maça. Serveix per fer forats a la fusta i per separar dues peces o parts tot fent palanca. Els araders usaven escarpres de diferents mides en funció de les feines que s'havien de fer i que, normalment, venia determinat pel tipus de forat que s'havia de fer a una barrera o a un altre objecte.

**A43 ESMOLADORA f.**

Instrument de pedra o de metall en forma de roda, que serveix per a esmolar eines de tall.

**A44 ESPADELLA f.**

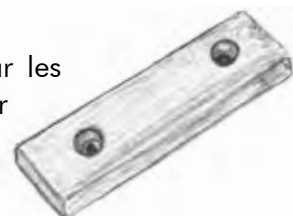
Cadascuna de les fustes entre les quals va el coll de l'animal de peu rodó que estira el carro o l'arada, i que formen part del guarniment del collar o coixí de llaurar, destinat a resguardar el coll de la bèstia. L'espadaella va col·locada damunt de la peça de cuir que en pren la forma i que va subjectada al cos del collar o coixí mitjançant unes corretges de cuir, anomenades garroteres, les quals també estan subjectes a les espadelles.

**A45 ESQUADRA f.**

Escaleire, instrument per a traçar perpendiculars i angles rectes. (veg. A41)

**A46 ESTALVI m.**

Peça de fusta gruixuda amb dos forats emprada per fer-hi passar les cordes amb què es lliguen les carretades de garbes, per tal d'evitar que aquestes es desgastin i se seguïn, facilitant que la corda corri bé a l'hora de tensar i fixar la càrrega al carro.

**A47 ESTENALLES o TENALLES f.**

Instrument compost de dues palanques corbades i unides per un eix comú al voltant del qual poden girar, i que, agafades amb la mà per un dels extrems, per l'altre estrenyen fortament una cosa per subjectar-la o arrancar-la. L'arader la feia servir principalment per treure claus ja clavats d'un estri que havia de reparar. N'hi havia de mides diferents segons la mida del clau que s'havia de treure o segons la feina que s'havia de fer. Quan eren claus molt grossos, es podia substituir per una pota de cabra, que és una barra de ferro llarga per desclavar claus. (veg. B63)

A48 ESTEVA *f.*

Peça corba i posterior de l'arada romana on el llaurador s'agafa per sostenir-la i dirigir-la, amb un forat on es lliguen les regnes per dirigir l'animal amb l'altra mà.



## F

A49 FILABERQUÍ DE CARRETER *m.*

Peça de ferro aproximadament circular, giratòria i que en els extrems forma colze. En un dels extrems s'hi subjecta una broca i en l'altre el mànec. Serveix per foradar amb la broca donant la volta a la maneta que acciona el mecanisme d'engranatge que la fa rodar.

A50 FORCAT *m.*

Dues barres llargues unides per darrere en forma de U, que serveixen per enganxar un animal de peu rodó a eines per treballar al camp com l'arada romana i la cavadora, en què la cameta o el cametó s'introdueixen pel forat del capçalet i es subjecta mitjançant una clàvia.

A51 FUSELL *m.*

Part estructural del carro que consisteix en una barra gruixuda de ferro amb els dos extrems arrodonits que s'acoblen a les boies del botó de les rodes i fan de rodament o de coixinets.

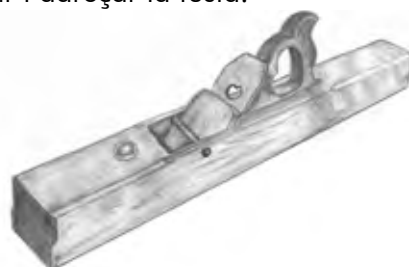
## G

A52 GANIVETA *f.*

Fulla d'acer que servia per tallar.

A53 GARLOPA *f.*

Eina de fuster semblant al ribot però molt més grossa, de tall afinat, amb un agafador, que serveix per a obrar, planejar i adreçar la fusta.

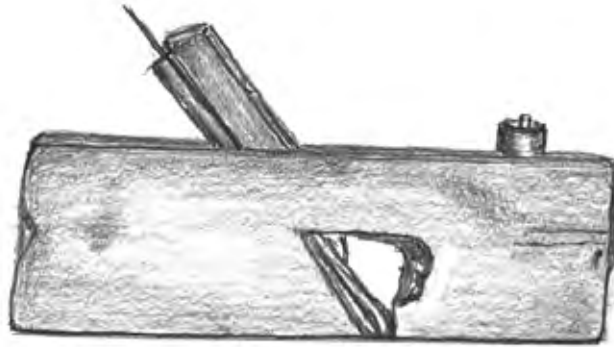


## A54 GÚBIA f.

Serveix per rebaixar i buidar la fusta, especialment per acabar de donar la forma a l'orifici del botó de les rodes. (veg. C30).

## A55 GUILLEUME m.

Ribot estret que en la fabricació de carros serveix per polir, rebaixar la fusta i fer galzes.

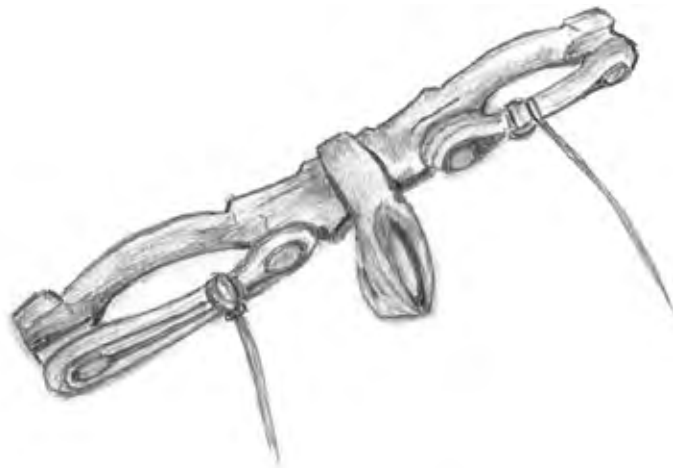


]

## A56 JOU m.

Peça de fusta, més o menys corbada, amb la qual dos animals (bous, ases, etc.) són junyits pel cap o pel coll a l'arada o al carro.

Existeixen diferents tipus de jous. El jou de coll és emprat amb bous o amb mules i és molt poc corbat als caps, on hi ha dos forats per on passen els extrems dels ansins. El jou de camelles és subjectat estrenyent les camelles als costats d'un coixí que protegeix el coll de cada bèstia i mantenint les parts inferiors de cadascuna unides per una corda. El jou de tos és una peça de fusta treballada especialment per adaptar-se al front dels bous, que protegit per un coixí permet junyir el parell, o sigui subjectar mitjançant les traigues de cuir el jou al front i a les banyes dels bous.



## L

A57 LLAVORAR *v.*  
(Veg. B80)

A58 LLIMA *f.*  
(Veg. C33)

## M

A59 MAÇA *f.*

Instrument compost d'una peça cilíndrica de llenya massissa i relativament voluminosa, amb un mànec entravessat pel mig. Serveix per a diferents usos, principalment per produir una percussió feixuga. S'emprava per colpejar l'escarpra per fer forats o per donar forma a les barres de llenya que després s'havien d'encaixar amb altres peces —com ara els forats dels batadors de les barreres per on havien de passar les barres horitzontals.

A60 MAÇA D'ESTELLAR *f.*

Maça gran reforçada amb cèrcols de ferro emprada per picar els tascons o clavar-los en el tronc de llenya per esberlar-lo i estellar-lo.



A61 MAGALL *m.*

Eina semblant a una aixada estreta, però que per una banda fa funcions de destal i per l'altra de pic que serveix per trencar les arrels i remoure la terra aspra.

A62 MALLORQUINA *f.*

Carruatge petit i lleuger amb capacitat per a quatre persones. Té dues rodes i dos seients. De braços corbats, té dos estreps al davant i un estrep al darrera que s'obre al accionar la porteta del darrera. Porta un fanal per banda i s'hi pot acoblar una vela. Va enganxat a l'animal amb guarniments i es fa servir pel transport de persones i per anar de passeig.



A63 MANTÍ *m.*

1. Part d'una eina per on aquesta s'agafa, és a dir, el mànec o agafador d'eines manuals com l'arada.
2. Esteva de l'arada. (veg. A48)

A64 MÀQUINA DE CARRO *f.*

En la construcció de carros el carreter colla el mecanisme compost d'una palanca de ferro i els dos socs, que premen el cercol de la roda mitjançant un conjunt de corrioles i que serveix per frenar les rodes del carro.

A65 MARTELL *m.*

(Veg. B81)

A66 MENJADORA *f.*

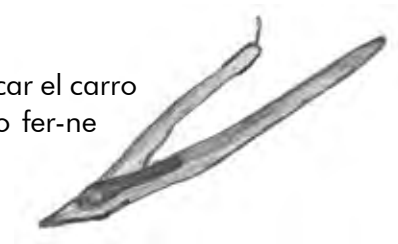
Peça allargada fixada a la paret de l'estable o corral, dividida en compartiments mitjançant barrots de fusta verticals disposats en forma d'embut que moren sobre una fusta plana amb vores alçades. Serveix per dipositar la palla i l'herba a la part superior o els cereals a la part plana a l'hora de donar de menjar a animals grossos o al ramat dins l'estable o corral.

A67 MOLA *f.*

Disc de pedra que es fa rodar ràpidament al voltant del seu eix i serveix per afilar les eines de tall. La persona que esmola les eines seu al seient, acciona els dos pedals amb els peus fent girar la pedra rodona i va esmolant tot tipus d'eines de tall.

A68 MOSSO DE CARRO *m.*

Eina formada per dues barres articulades que serveix per aixecar el carro d'una banda i així poder treure o posar la roda, untar-los o fer-ne qualsevol altra reparació. També s'anomena cavall.



## P

A69 PALA DE VENTAR o DE TRASPALAR *f.*

Peça de fusta en forma de pala que s'utilitza per apilar o ensacar el gra al graner, i per separar el blat i el boll, tirant palades enlaire en les feines de la batuda perquè el vent les separi.

**A70 PALOT o PALÓ m.**

Pala de punta estreta amb un mànec en forma de T, que serveix per a obrir els clots on s'ha de sembrar.

**A71 PAPER DE VIDRE**

(Veg. C41)

**A72 PIC m.**

Eina manual que consta d'un ferro robust amb un costat acabat en punta i l'altre en tall, amb un mànec, i que serveix per fer forats a terra.

**A73 PINTE m.**

Tipus de rasclat de llargues pues muntades sobre un travesser que serveix per arreplegar el boll i la palla que queda a la batuda i no s'ha pogut recollir amb la forca, o posat al revés també es fa servir com a tiràs per apilar el gra.

**A74 PIXADOR DE PORC m.**

Part grassa dels porcs mascles que el matador separa durant la matança i es guarda penjat en un clau a la paret. Durant l'any serveix per engrassar i conservar el cuir dels guarniments dels animals de treball i també per untar eines com les serres o els ribots a fi de que l'eina passi més fina i lleugera per la fusta. A vegades també s'usa com a sèu, tallat a trossos, per untar les rodes del carro perquè vagin més fines en rodar.

**A75 PLANEJADORA f.**

Eina que permet obtenir en una peça de fusta, una superfície plana i llisa.

**A76 PLANTADOR, -ORA m. i f.**

Eina de pagès semblant a una pala triangular, que agafada amb la mà permet fer un forat a la terra de l'hort per fer-hi els planters, sembrar llavors i trasplantar.

**A77 PLANTILLA DE FILAR f.**

Fusteta amb pues clavades que s'utilitza com a plantilla per fer el filat de la caixa dels carretons. Aquesta plantilla es colla al banc de carreter i a través de les pues de ferro es va passant el filferro tot fent el reixat.

**A78 POLLINA f.**

En la fabricació de carros, consisteix en un gran cavallet de dues potes que aguanta un gros tronc recolzat a terra per un cap i que per tant, forma un pla inclinat. Serveix per sostenir i subjectar, lligats amb cordes o cadenes, els troncs llargs o peces a serrar, amb un home a dalt i l'altre a baix fent anar el xerrac de parell.

**A79 PUNTACORRENT f.**

Fulla plana d'acer amb un mànec, que té l'extrem esmolat amb tall fi per llavorar la fusta. En el cas dels araders, s'emprava per foradar llenyes toves amb l'ajuda de la barrina. Es tracta d'una eina més moderna que va substituir l'escarpra per foradar. (veg. A38).



## R

A80 RAIGS DE RODA *m.*

Peça llarga i arrodonida de fusta que amb encaixos especials uneix el botó amb les corbes de la roda de carro.

A81 RAMPÍ *m.*

Eina de mànec llarg amb un travesser d'on surten pues de fusta o de ferro, de forma corba, que serveix per arreplegar en rengles el farratge després d'haver-lo dallat o durant el procés d'assecat.

A82 RASCLE *m.*

Aparell agrícola de tracció animal que consta de tres barres paral·leles unides per travessers, amb pues de ferro clavades que s'utilitza per cobrir les llavors dels cereals, esterrossar i aplanar la terra.

A83 RASPA *f.*

(Veg. C46)

A84 REGRUIXADORA *f.*

Eina de fuster que serveix per deixar una peça de fusta amb el gruix desitjat.

A85 RIBOT *m.*

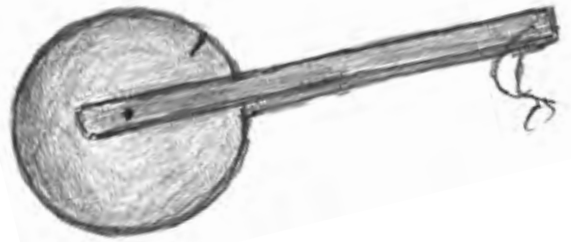
(Veg. B105)

A86 RODET *m.*

1. En la fabricació de les rodes dels carros serveix per mesurar la llargada de la circumferència del cercol i de la roda de fusta. Es pren la mida fent-la rodar al voltant de l'encorbat, comptant les voltes que es van fent prenent com a referència la senyal que s'ha fet a la vora amb guix. Aquesta mesura es trasllada al passamà de ferro amb què es farà el cercol

de la roda, restant-ne uns tres centímetres per contrarestar els efectes de la dilatació del ferro quan es ferra la roda.

2. Conjunt de les corbes que formen la part principal d'una roda de carruatge.



A87 ROSSET *m.*

Eina consistent en una fusta amb encaixos on hi van uns llistons amb un clau esmolat a la punta que serveix per marcar en una fusta una línia paral·lela per indicar per on s'ha de serrar, planejar, etc.



## S

A88 SANTANELL *m.*

Instrument format per dos regles articulats per un dels extrems de manera que pots formar angles de qualsevol obertura i serveix per comprovar els angles de les diferents peces del carro.



A89 SERJANT *m.*

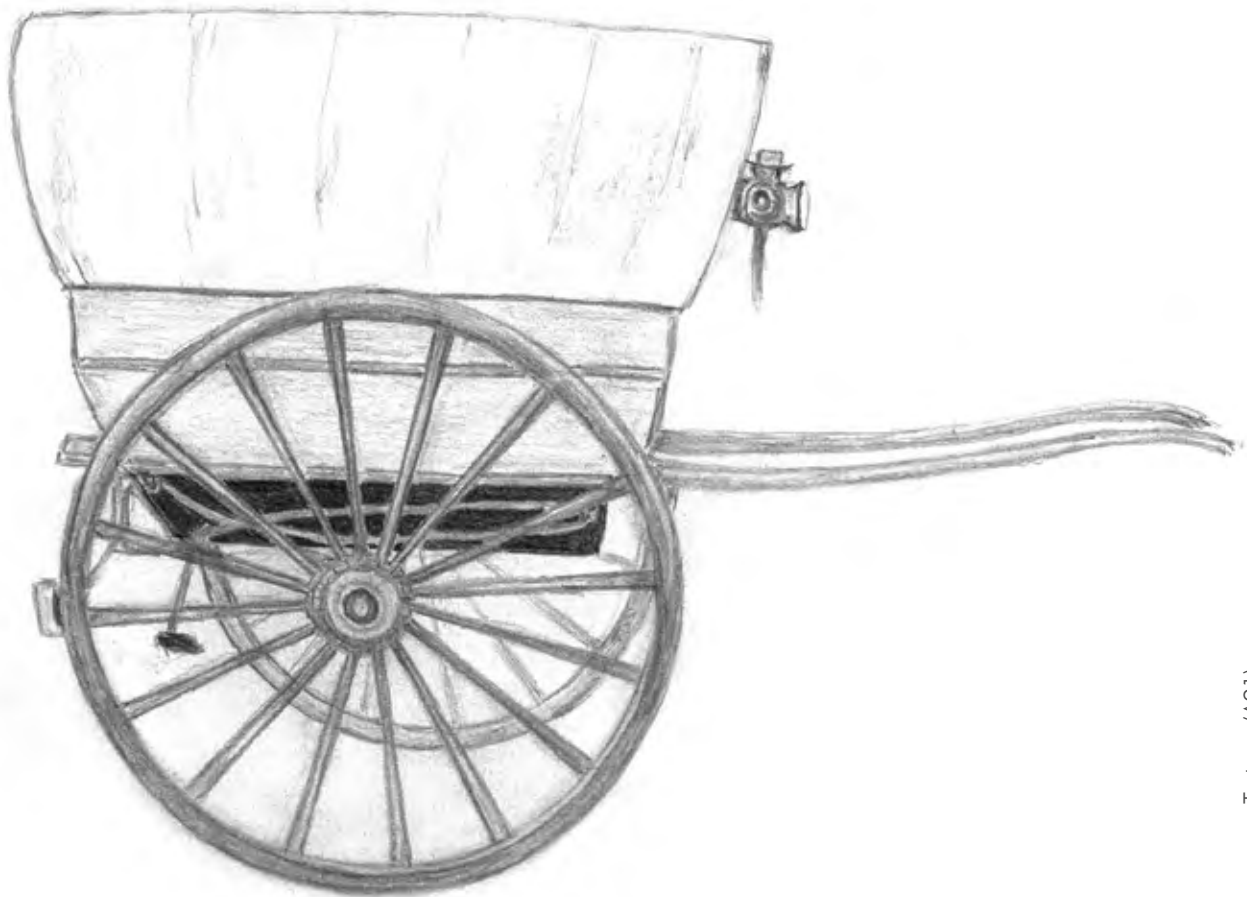
Eina que en la fabricació de carros és utilitzada per subjectar al banc de fuster la peça que s'ha de treballar i també per prémer una contra l'altra dues peces encolades. (Veg. C11)

A90 SERRA o SERRA DE MÀ *f.*  
(Veg. B108)

## T

A91 TARTANA *f.*

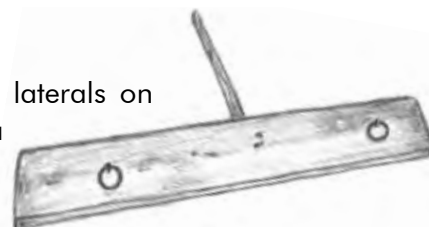
Carruatge lleuger de dues rodes, amb caixa coberta amb una vela i visera, amb seients laterals, tapat pel darrera amb finestres de vidre, i que s'utilitza pel transport de persones. (veg. pàg. 42)



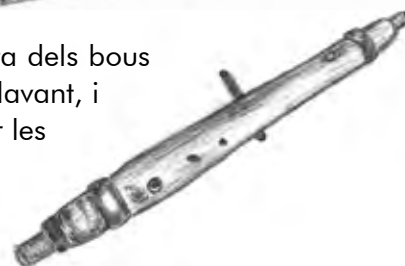
Tortana (A91)

**A92 TIRÀS m.**

Post de fusta fixada a un mànec central i dues anelles laterals on s'enganxen els tirants de l'animal de peu rodó, que estira per sobre l'era de batre per recollir i apilar la batuda.

**A93 TORN DE COLLAR CORDES m.**

Peça llarga i rodona que va acoblada darrere de la carreta dels bous amb forats per on passen les dues cordes enganxades al davant, i un passador amb el qual es va fent rodar el torn per tensar les cordes sobre la càrrega evitant que caigui de la carreta en el seu transport.

**A94 TRAIGA f.**

Anella de cuir o de ferro que va penjada per l'eixanguer a la part central del jou, per dins de la qual passa i se subjecta l'espigó de l'arada o de la carreta.

**A95 TRAUCADOR m.**

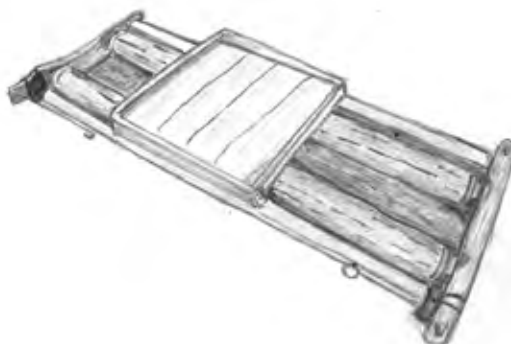
També dita màquina de foradar, usada per fer traus rectangulars, necessaris entre la unió de les peces de fusta anomenades muntant i travesser (el muntant és la peça amb el trau que després s'ha de repassar amb una raspa, i el travesser és la peça que s'uneix al muntat pel forat, introduint-hi els extrems rebaixats amb les dimensions del trau), peces que se solen acabar d'ajustar i rebaixar amb alguna eina manual, com ara l'aixol.

**A96 TRIBE m. o TRIBA f.**

Els botons de les rodes es foraden amb una barrina i la triba. (veg. E34).

**A97 TRULL m.**

Estri de tracció animal de peu rodó que consta d'un o dos corrns muntats dins d'un marc rectangular que roden quan l'animal l'estira. Porta unes llates de fusta a la part central on se situa l'home per realitzar la feina de trullar, o sigui, aixafar els terrossos del camp per anivellar la terra abans o després de la sembra.



## V

A98 VERDUC *m.*

Serra llarga que és manejada per dos homes situats un a cada cap. Serveix per tallar arbres de grans dimensions. També és anomenada *serra a dues mans* o *serra de dos*. (veg. E31)

A99 VOLANT *m.*

Eina manual semblant a la falç però més gran i oberta d'arc que serveix per segar el blat i altres cereals d'hivern.



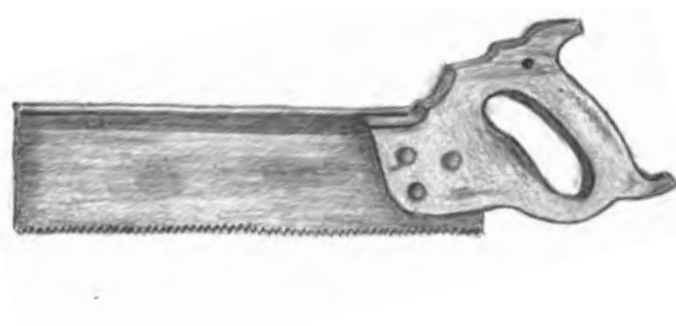
## X

A100 XERRAC DE BEINA *m.*

Eina consistent en una fulla d'acer que té una vora dentada i va fixada per un extrem a un mànec. Serveix per serrar. Aquest model de xerrac és més petit que la serra i té la fulla reforçada amb un regruix tot al llarg de l'esquena o vora oposada a la del tall.

A101 XERRAC DE MÀ *m.*

(Veg. C53)





BOTER

## Els boters

boter botera: 1 m. i f. [LC] [IMI] [PR] Persona que té l'ofici de fer botes de fusta. [DIEC2]

El primer gremi de boters a Catalunya es troba l'any 1257 i va ser el primer d'Europa.

Els oficis de boter i de mestre d'aixa tenien molta similitud. La tradició diu que les primeres naus i les primeres cases tenien forma de bota i eren obra de boteria.

«Fer les coses a tall de bon boter.»  
Fer les coses ben fetes.



El boter, segons una auca setcentista d'Arts i Oficis.

Joan Amades. *Costumari Català*. vol. I. Pàg. 779

Un fet interessant a remarcar és la intervenció dels boters en les festes de carnestoltes. Als pobles vinícoles catalans, que és on aquest gremi tenia importància, tenien un paper més important que tots els altres. Amades explica que, en diferents pobles com són Tarragona, Vilanova i la Geltrú, Reus, el Vendrell o Valls, els boters acostumaven a construir una bota de grans dimensions i amb molta rapidesa. Eren molts treballadors, els quals treballaven al so de la música i seguint un cert ritme en el treball. Un cop acabada la bota feien al seu voltant diferents evolucions. La bota sencera es recobria de pega o quitrà i es deixava allà on era fins el dimarts de Carnestoltes, dia en què el gremi feia el seu ball al voltant de la bota, formant una comparsa. Després, el més vell del gremi, calava foc a la bota i es produïa una gran foguera.

Joan Amades ens diu que *«els balls de cercolets, gairebé exclusius de contrades vinícoles, poden reconèixer un origen que radica en les festes i cerimònies de les veremes, en les quals havia estat freqüent simular la construcció d'una bota que els ballaires encara figuren fer amb l'entretreixit de llurs cercols, tot adornant de flors i de pàmpols quan es balla en temps que encara tenen pàmpols els ceps»*. *«Hom creu que aquests tipus de danses són romanalles de cerimònies rituals dedicades a les divinitat vinateres i tenen, per tant, també caràcter agrari»*.

Al mes d'agost, per les contrades vinateres, es començaven a endegar les botes i preparar la bastida per poder embotar la collita que s'acostava. Antigament els boters practicaven el seu ofici de manera ambulat; sobretot a aquesta època de l'any, anaven pels pobles per adobar els vaixells i les grans botes. Els cellers importants acostumaven a tenir les eines més grosses i de mal portar i els boters que passaven se'n podien servir. També passaven tartraires, especialitzats a treure el tartrà<sup>1</sup> que es formava a la carn de les botes que fa temps que serveixen i que cal fer saltar cada cert temps.

«A qui també recordo molt bé són els boters, que tenien una gran anomenada. Pels carrers passaven uns carros molt alts, carregats de botes fabricades al Vendrell. Del llit estant jo els reconeixia, pel soroll peculiar de cada un d'ells, i em deia: «Ara passa el carro de tal o de tal»

Josep M. Corredor. (1967) *Converses amb Pau Casals: records i opinions d'un músic*. Barcelona, Selecta, pàg. 35 .

<sup>1</sup>Substància que el most diposita en el fons i en les parets del cup, de les botes, etc., sota forma d'una crosta cristal·lina rogenca. [DIEC2]

# Vocabulari

## A

### B1 ADREÇAR v.

Treure les imperfeccions o defectes que la fusta que ha pres després de ser treballada.

### B2 AIXA f.

Eina que serveix per desbastar o rebaixar la fusta, donant formes adients per poder engalzar les costelles i complements. Consisteix en una planxa corbada d'acer o de ferro acerat tallant per una de les seves vores i adaptada transversalment a un mànec de fusta, de forma i grandària diferents segons els seus usos. Hi ha diverses menes d'aixes, segons la forma i l'ús que tenen:



### B3 AIXA DE TUSTAR

Té la fulla corba i la fan servir els boters per picar les testes de les botes i els barrils i anivellar el gruix de les peces de dins, quan ja estan encercolades.

### B4 AIXA DRETA o PLANA

Té la fulla plana i serveix per tallar fusta en línia recta.

### B5 AIXA GIRADA

També anomenada aixxa encorbada o de fulla enrevoltada. Es diferencia d'altres tipus per la seva fulla corbada. Serveix per tallar o desgruixar la fusta, donant-li forma còncaua. Els boters la fan servir per fer la testa.

### B6 AIXOL m.

Aixa petita. (veg. A3 i C3)



### B7 ALMANGRA o MANGRA f.

Òxid de ferro aluminós, terrós i de color vermell, que els boters empen per marcar les botes.

### B8 ARRODONIR v.

Deixar més ben acabat, d'una manera correcta.



## B

**B9 BADALL** *m.*

Tros de fusta que es posa al cèrcol quan es basteix una bota, per subjectar les dogues i evitar que caiguin. (veg. B122)

**B10 BALONERA** *f.*

Peça de fusta on fan el forat del barril, és a dir, el forat gros del centre de la doga, per on posen els líquids dins les botes i barrils.

Variants: bolonera o bononera (veg. B19) (Baix Camp i Barcelona), balona (Baix Camp), boló i bonó (Igualda, Falset, La Bisbal)

**B11 BANC** *m.*

Suport de fusta gruixuda, de forma còncaua, damunt el qual va col·locada horitzontalment una bota per treballar-la.

**B12 BARRINA** *f.*

Eina utilitzada per foradar cossos durs, com ara pedra, marbre o fusta. Consisteix en una barra d'acer o de ferro. En un extrem de la barra hi ha espines i, en l'altre, un mànec perpendicular a la barra. Hi ha barrines de moltes formes i grossors, segons els oficis en què s'empren.

A la bota es fan dos tipus de forat amb aquesta eina: un al ventre, que serveix per omplir el barril un cop acabat, i un altre al fons, que és on es posa l'aixeta.

**B13 BARRINA PER BISSUS** *f.*

Barrina petita per fer treballs mes acurats.

**B14 BASTIDOR** *m.*

Petita peça de fusta, d'uns dos centímetres de gruix per deu centímetres de llargada, de forma rectangular i que forma un arc en la seva part central interior per on s'acoblarà el cèrcol-motllo, i que serveix per ajudar a bastir la bota.

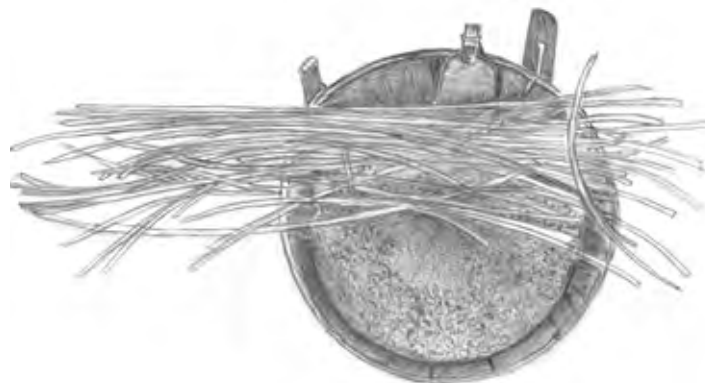
**B15 BASTIR** *v.*

Muntar una bota o portadora posant ben ajustades les dogues al voltant del motllo.

*Variant:* Vestir

**B16 BOGA o BOVA f.**

Planta de la família de les tifàcies que es fa pels aiguamolls i llocs d'aigua de curs lent. Serveix per segellar els forats que puguin quedar entre costelles i que la bota o qualsevol altre recipient no perdi el líquid.

**B17 BONADOR m.**

Eina que empren els boters, segons Aguiló Dicc. [DCVB]

**B18 BONÓ o BOLÓ m.**

Forat gros que es fa en una de les dogues de la bota per poder-la omplir i buidar. També se'n diu bonó del tap gruixut que tapa el forat.

**B19 BONONERA f.**

Doga de la bota on s'ha fet el forat o bonó, per on s'introdueix el vi (o altres líquids) dins les botes i barrils. És una variant de balonera (veg. B10). Entrada que no apareix en cap diccionari.

**B20 BORNADOR m.**

Eina de fusta amb una serra circular en la qual va endollat un mànec en forma de T, que serveix per fer forats a les botes.

**B21 BOTA f.**

Recipient de fusta destinat a contenir líquids (especialment vi), més llarg que ample, de secció transversal circular o oval i més gran al ventre (centre) que a les testes (bases) formada de dogues encorbades i sòlidament unides per cercols de fusta o de ferro. Té una cabuda variable. Hi ha diferents tipus de bota: la bota bordelesa, la bota catalana, la bota congregnyada, etc. (veg. pàg. 50)

**B22 BOTADA f.**

Fusta de castanyer o de roure que serveix per fer les dogues.

**B23 BOTAM m.**

Conjunt de botes.

**B24 BOTERIA f.**

1. Tècnica de fabricació de recipients de fusta encercolats, especialment botes, aptes per contenir líquids.
2. Taller on es construeixen les botes.
3. Conjunt de botes.
4. Barri o carrer on treballen els boters.



Bota (B21)

**B25 BUIDADORA f.**

Eina semblant a un ribot, però de fulla corbada, que serveix per buidar el coll de les dogues i polir el barril per dins, per després fer-hi el galze. La buidadora no és imprescindible per fer el barril, només serveix per determinats acabaments.

**B26 CADIRETA f.**

Forat quadrangular que tenen en una de les bases les botes grosses i que és per on s'hi aboca el vi i hi entra la persona que les ha de netejar.

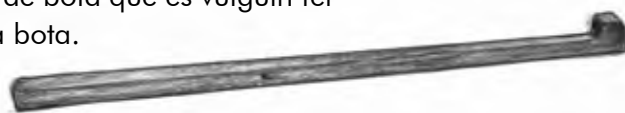
**B27 CALAFAT m.**

Eina de tall ample, en forma d'escarpra, emprada pels boters per poder treballar entre costelles, és a dir, per posar boga o estopa a les juntes de les dogues de les botes o per ajudar a muntar les tapes o fons.

També se'n diu calafat del material, normalment d'espart o d'estopa, que es posa dins les juntures de les dogues per cobrir-ne les obertures.

**B28 CANA f.**

Peça de fusta marcada pels diferents tipus de bota que es vulguin fer i que serveix per mesurar la llargada de la bota.

**B29 CAP m.**

Cap tort: part de baix d'una bota  
Cap dret: part de dalt d'una bota.

**B30 CASSOLA f.**

Barrina cònica que els boters fan servir per engrandir els forats de les botes.

**B31 CASTELL m.**

Pila, munt, que suggereix la mola d'un castell, com ara la pila de dogues dels boters o la pila de rajoles que fan els rajolers.

**B32 CÈRCOL m.**

Llenca de ferro o de fusta corbada en forma de cercle amb els dos caps units, que es posen a les botes per mantenir unides les dogues. El cercol de testa és el primer cercol d'una bota. El cercol de sotatesta és el segon. El cercol de coll el tercer. Del quart cercol se'n diu cercol del mig, i del cinquè, cercol de ventre.



**B33 CERCOLADA f.**

Conjunt dels cercols que té una bota.

**B34 CERCOLAR v.**

Posar els cercols a les botes, bocois, rodes de carro, etc.

**B35 CÈRCOL-MOTLLO m.**

Cèrcol de mostra, provisional, que serveix de mida per construir una bota.

**B36 CIMENT m.**

Garlopa molt gran, de sis o set pams de llargada, usada pels professionals fusters i, en particular, boters, per a planejar les dogues. L'eina descansa a terra, amb el tall a la part superior, i s'empra fent lliscar la peça a treballar per damunt de la fulla de l'eina.

La seva funció és fer més estreta la punta de les fustes i més ample el cap i donar-li una mica de biaix, per evitar que les juntes quedin obertes per fora.

Hi ha també el mig-ciment, que és una eina de la mateixa forma però més petita, que serveix per a començar a rebaixar les peces.

**B37 CIMENTAR v.**

Fer planes les dogues o altres fustes amb el ciment.

**B38 COLLAR v.**

Unir, ajuntar dues peces o més per mitjà de cargols i femelles o utilitzant altres estris per subjectar.

**B39 COMPÀS m.**

Eina per traçar circumferències, prendre distàncies, etc., que consta de dues branques o cames unides per una de llurs extremitats mitjançant un piu. Els boters la fan servir per mesurar el galze de la bota i construir-ne el fons a mida.

**B40 CONGRENY m.**

Cadascun dels cercols de fusta, compostos de diverses corbes, que envolten estretament algunes botes (sobretot botes molt grans) i altres recipients de fusta per evitar la disgregació de les dogues.

**B41 CONTRAMITJANA f.**

En el fons de la bota, cadascuna de les dues peces que van al costat de la peça del mig.

**B42 CONTRAPENYAL m.**

En el fons de la bota, cadascuna de les peces que van al costat dels penyals.

**B43 CORNALERA f.**

Cadascuna de les dues dogues extremes d'una portadora, és a dir, l'agafador que en surt de manera que s'hi pot posar una estaca que serveix per al transport de la portadora entre quatre homes.

**B44 COSSI m.**

Instrument de treball damunt el qual es repenja el boter quan fa el fons o arma la portadora amb el motllo.

**B45 COSSIOL m.**

Recipient rodó de fusta de poca alçada, amb cornaleres, que s'utilitza per omplir les botes de vi.

**B46 CUTXILLA f.**

Eina de ferro, amb una fulla tallant, que el boter fa servir per a treballar les dogues damunt el banc. (NOTA: Joan Coromines considera aquest mot com un castellanisme, tot i que el mot equivalent, coltell, ha esdevingut literari o desusat).

**D****B47 DALLA f.**

A diferència de la buidadora, la dalla serveix per polir la part exterior de la panxa. L'eina està formada per una fulla, corbada als extrems, i un mànec rectilini que formen una mena de D allargada. La fulla té el tall amb filet al costat que mira el mànec.

**B48 DESCOLLAR v.**

Afluixar o treure un cargol o qualsevol altre instrument que collava.

**B49 DESGRESA o DISGRESSA f.**

Separació que es produeix entre les dogues en construir una bota.

**B50 DOGA f.**

Cadascuna de les peces de fusta que, juxtaposades, formen el cos o ventre d'una bota, barril o altres recipients semblants i estan unides per cèrcols.

**B51 DOMAR v.**

Donar flexibilitat a les dogues per ajustar-les a la mida i forma desitjada. Excepció no recollida a cap diccionari.

## E

## B52 EMOGAR o EMBOVAR v.

Guarnir o revestir de boga les juntures de les botes.

B53 EMBUT *m.*

Estri amb forma de con buit invertit, amb un tub al vèrtex, que posant-lo al forat o coll d'un bota ajuda a fer-hi passar líquids.



## B54 EMMOTLLAR v.

Adaptar les dogues al motllo per obtenir una forma determinada.

## B55 EMPASTAR v.

Posar una pasta feta de terra o farina d'ordi als caps de les dogues, un cop llavorades, planejades i cimentades.

B56 ENCENALL *m.*

Full prim de fusta que surt enrotllat en espiral que es desprenen de la fusta en planejar-la amb el ciment, ribot o garlopa.

B57 ENCLUSA *f.*

Peça de ferro que es clava a terra i fa de suport per poder treballar peces de metall, especialment els cercols de les botes.



## B58 ENTOIXAR v.

Tallar obtusament. També es diu quan esmusses el tall de les eines.

## B59 ESBERLAR v.

Obrir en dues o més parts per ruptura una peça de fusta pel lloc on ofereix menys resistència.

## B60 ESBORRASSAR v.

Passar el ribot i ciment per les dogues dels fons de la bota.

B61 ESPINOTXA *f.* o ESPÍNJOL *m.*

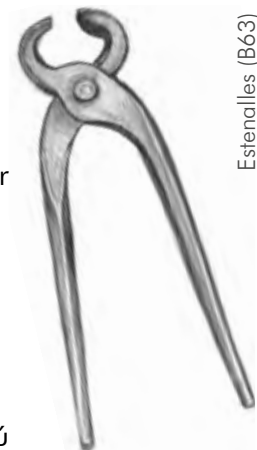
Petit forat que té la bota de vi a la part superior del fons i que serveix per extreure'n una mica de vi i tastar-lo.

B62 ESTELLA *f.*

Fragment després de la fusta en tallar-la.

B63 ESTENALLES *f.*

Eina composta de dues palanques corbades i unides per un eix comú al voltant del qual poden girar i que, agafades per un dels extrems, per l'altre estrenyen fortament una cosa. La forma de la part per estrènyer i subjectar és variable segons l'ús al qual estan destinades. Els boters les fan servir per poder treure claus o puntes. (veg. A47)



Esternalles (B63)

**B64 ESTOPA f.**

Trossos de fibra de cànem o de lli que serveixen per tapar escletxes de les botes de fusta.

**B65 ESTOVADOR m. o ESTOVADORA f.**

Eina semblant a un ribot, però arquejat, que els boters fan servir per polir les vores de la bota per dins, allà on la buidadora no arriba, i donar una forma arrodonida. D'aquesta manera queda tota la fusta anivellada a l'hora de fer els galzes.

*Variant:* Estubador

**B66 ESTOVAR v.**

1. Polir amb l'estovador i amb l'aixa la part que hi ha entre el galze i el biaix.
2. Posar aigua calenta dins una bota (o un altre recipient fet de dogues) perquè aquestes s'inflin i eviti el traspament del líquid que s'hi ha de guardar.

**B67 ESTUBA f.**

Bany de vi o d'aigua bullent que es fa a les botes per netejar-les, estrènyer-les i treure'ls l'agror o la floridura.

## F

**B68 FAIXA f.**

Cadascun dels dos cercles de fusta que van a baix del ventre col·locats a banda i banda de les botes i d'altres recipients similars.

**B69 FERRAR v.**

Posar els cercols de ferro a les botes. Excepció no recollida a cap diccionari.

**B70 FITA f.**

Clau o punta de dos caps. Excepció no recollida a cap diccionari.

**B71 FONADURA f.**

Peça o conjunt de peces que formen el fons d'alguna cosa, ja sigui una bota, un calaix, un armari...

**B72 FONAR v.**

Posar el fons al seu lloc.



**B73 FONNS** *m.*

La part inferior d'un recipient o cavitat, en aquest cas, cadascuna de les parts circulars i paral·leles que clouen els dos caps d'una bota, barril o recipient similar.

**B74 FORADADOR** *m.*

Eina del boter, segurament a manera de punxó o barrina.



## G

**B75 GAFES** *f.*

Eina a manera de mordasses, que els boters fan servir per estrènyer vaixells (bota congrenyada) i per fer entrar els cercols a les portadores, barrals, etc.

**B76 GALZADOR** *m.*

Ribot proveït de galgues regulables, emprat per fer galzes a estesa i profunditat determinades i utilitzat també per fer encaixar el fons de les botes (tapes). També era utilitzada pels fusters, ebenistes i torners.

**B77 GALZE** *m.*

Rebaix que es fa a les vores de les botes i altres recipients per encaixar-hi el fons.

## J

**B78 JOC** *m.*

Conjunt de cercols provisionals que s'usen per muntar una bota.

**B79 JUNTA DOLSA** *f.*

Peça de fusta que té massa biaix. [Vocabulari dels boters de Bruch i Plaza. No s'han trobat més referències].

## L

**B80 LLAVORAR** v.

Treure a poc a poc, amb una eina tallant o amb un altre mitjà, la part més superficial de la fusta.

## M

**B81 MARTELL** m.

Eina imprescindible per fer de boter. Consisteix en una peça de metall, posada perpendicular al cap del mànec, que el travessa per un ull central. Serveix per clavar claus, per picar les botes, muntar els cercols, etc.

**B82 MITJANA** f.

Peça central del fons d'una bota.

## P

**B83 PAPER D'ESTRASSA** m.

Paper fet de pasta de draps ordinaris, de baixa qualitat i que serveix per tapar les juntures d'una bota.

**B84 PASSADOR** m.

1. Cèrcol provisional que serveix per subjectar la bota en el moment de reprendre.
2. Mena de barrina que usen els fusters i els boters.

**B85 PENYAL** m.

Cadascuna de les dues peces de fusta, de forma circular, que formen les parts laterals del fons d'una bota.

**B86 PICAR** v.

Donar cops amb un martell, maça o un altre instrument per aplanar, fer entrar, moure o rebaixar alguna cosa.

**B87 PILÓ m.**

Tros de soca muntat damunt tres petges, sobre el qual els boters treballen les dogues. (veg. E26)

**B88 PLANA f.**

Eina semblant a un ribot amb dues orelles o agafadors a la part superior, que serveix per a donar el punt rodó a les peces, per polir el fons i per planejar les botes. Aquesta eina també la fan servir els mestres d'aixa.

**B89 PLANEJAR v.**

Aplanar o allisar la fusta passant-hi la plana, el ribot o la garlopa.

**B90 PLANÓ m.**

Petita plana o ribot que serveix per polir el coll de les botes per fora. Aquesta eina té un retall per la part de darrera, de manera que pugui arribar més amunt i quedi més tros de barril polit.

**B91 PLANTAR v.**

Subjectar les dogues amb els cercols provisionals perquè es mantingui ferma, col·locada com ha d'estar.

**B92 POLIR v.**

Fer llisa alguna cosa.

**B93 PUAT m.**

Les peces del costat d'una bota segons Aguiló Dicc. [DCVB]

**B94 PUNXA f.**

Tros de fusta allargat i prim, acabat en punxa, que utilitzen als boters per tapar forats de les botes i barrils.

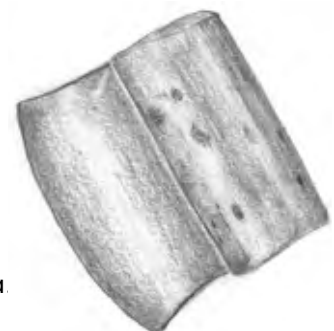
*Variant:* Romball (veg. B107)

**B95 PUNXÓ m.**

Estri de ferro llarg i acabat en punta que es fa servir per perforar el cercol i poder-hi posar el rebló.



R

**B96 RASQUET m.**

Estri per rebaixar i rascar les petites imperfeccions o tallar la boga

**B97 REBLADOR m. o REBLADORA f.**

Mena d'escarpa que serveix per arrodonir la punta del rebló i compactar-lo per tancar el cercol.

**B98 REBLAR v.**

Doblegar la punta d'un clau clavat, quan surt a l'altra banda de la cosa clavada, per tal que es mantingui més fort i la punta no pugui fer mal.

**B99 REBLÓ m.**

Clau de ferro curt o tros de clau amb el cap gros, que un cop ficat al forat del cercol corresponent, es rebla formant-li un cap també a l'altre extrem per deixar-lo ben fixat de manera definitiva.

**B100 REFILADOR m.**

Mena d'escarpa, amb una petita ranura en un dels extrems, amb què els boters, picant, fan entrar i fan forts els cercols a les botes donant cops de martell o de maça a l'altre extrem en muntar-los la bota.

**B101 REPRENDRE v.**

Corbar les dogues i unir-ne els extrems, mitjançant el torn, per poder-hi posar el cercol que ha d'estrènyer per aquell extrem la bota, barril, etc.

**B102 REPRÈS adj.**

Contret, privat del moviment normal del cos. [DCVB]

**B103 REVESSA f.**

La fusta reversa és aquella amb nusos, difícil de treballar.

**B104 RIBET o RIVET m.**

Biaix exterior del fons d'una bota.

**B105 RIBOT m.**

Eina consistent en una peça de fusta molt dura, amb un encaix on hi ha una fulla d'acer amb un tall molt fi, posada de manera obliqua i fixada per un tascó. Serveix per aplanar, aprimar, allisar i sobretot per polir tota mena de fusta massissa.

**B106 RODELL m.**

Brot de fusta habitualment de castanyer o d'avellaner per fer botes. Era esberlat per la meitat i allisat que, després de sotmetre'l a un motllo es lligava en forma rodona. El rodell servia per mantenir unides les dogues.

**B107 ROMBALL *m.***

Tros de fusta usat que es posa a manera de tatxa per tapar els forats dels grops en les dogues d'una bota o en un altre recipient semblant. (veg. B94)

## S

**B108 SERRA *f.***

Eina que consisteix en una fulla d'acer proveïda d'una sèrie contínua de dents agudes en una de les seves vores, subjecta a un mànec o bastidor, i que moguda reiteradament cap endavant i enrere, serveix per a tallar. Hi ha diferents tipus i mides de serra. Els boters fan servir la serra ampla per trossejar la fusta i la serra estreta per serrar els fons rodons i les fustes no rectes.

**B109 SITIAL o SETIAL *m.***

Peça de fusta o de pedra on es col·loquen les botes o barrils.

## T

**B110 TALLADORA *f.* o TALLAM *m.***

Eina per tallar els cercols a mida.

**B111 TALLANT *m.***

Ganivet gros que els boters fan servir per esberlar les dogues gruixudes. (veg. F60)

**B112 TARTRÀ *m.***

Pòsit aterrossat que el vi deixa adherit a les parets de les botes i que cal fer saltar colpejant i picant la fusta amb una aixola. Com més bo és el vi, més tartrà deixa.

**B113 TATXÓ *m.***

Fibla, trosset de fusta que tapa el forat de la bota.

**B114 TESTA f.**

La part de dalt i de baix d'una bota.

**B115 TIRAFONS m.**

Eina de ferro en forma de ganxo que s'utilitza per posar el fons de la bota al seu lloc. També fa servei a l'hora d'agafar les costelles en els llocs on no passen els dits.

**B116 TOIX m.**

Biaix interior del fons d'una bota.

**B117 TORN m.**

Eina que serveix per escanyar o estrènyer les dogues de les botes i així fer-les cilíndriques per poder-hi col·locar els cercols. En el moment d'utilitzar el torn, la fusta ha d'estar calenta per tal d'aconseguir la forma adient de la bota.

**B118 TUSTARRAR v.**

Fer amb l'aixa el biaix o xamfrà de la testa de la bota.

*Variants:* Testurrar, tustorrrar

# V

**B119 VENTRE m.**

La part més ampla i convexa d'una bota o qualsevol altre recipient.

## X

## B120 XAPA f.

Tros de fusta sobrant de les dogues, que serveix per a construir botes més petites o botells.

## B121 XAPAR v.

Obrir les dogues longitudinalment en dues parts, mitjançant un tall llarg.

*Variant:* Esberlar

## B122 XONA f.

Peça de fusta que aguanta el cercol en el muntatge de la bota. Sinònim de badall (Veg. B9).





CULLERER



## Els cullerers o culleraires

cullerer cullerera: m. i f. [IMI] [PR] [IMF] Persona que fa o ven culleres, forquilles i altres estris de cuina, generalment fets amb fusta de boix. [DIEC2]

Els culleraires de Tortellà eren venedors ambulants i no només pels pobles veïns sinó que fins i tot havien arribat a vendre a Barcelona. Anaven carregats amb grans cistells plens de culleres que pregonaven amb un crit especial:

*«què sap el gat de fer culleres,  
si no ha estat mai cullerer?».*

Frase que es diu a un que vol fer coses que no sap fer o que parla d'allò que no entén.



Crit típic dels culleraires, recollit per Joan Amades (*Costumari Català*. Vol. I. Pàg. 858)

A Búger, poble de Mallorca, és molt coneguda l'activitat de fer culleres i s'explica que es tractava d'una activitat complementària de pagesos, conreadors o moliners, que aprofitaven els vespres d'hivern o els dies de mal temps per dedicar-se a la fabricació de culleres. Era una activitat casolana i, habitualment, l'home s'encarregava de les feines més feixugues del procés d'elaboració i la dona del buidatge de la cullera i altres feines més senzilles. Aquestes culleres les anaven a vendre als mercats i a les fires dels pobles.

Els canvis que ha patit la societat amb l'eminent entrada del plàstic i altres materials industrialitzats, l'adaptació a les noves modes i als nous estris de la llar, a més a més del desequilibri entre la feina de fabricar una cullera i el preu en que es venia, són algunes de les raons pels quals l'ofici de cullerer, com molts d'altres, ha anat desapareixent.

*« Els contertulians [...] van deixar de banda unes discussions [...] i van aventurar-se en càbales sobre les característiques del vaixell misteriós que havia de revolucionar el transport pel riu, encara que Pere Metges manifestava amb escepticisme i displicència dubtes seriosos sobre la invenció d'alguna cosa realment renovadora si la idea no li era consultada prèviament.*

*—Què sap el gat de fer culleres? —preguntava l'inventor [...]. Ell, Pere Metges, havia dissenyat tots els artefactes possibles relacionats amb el riu, des de la canya de pescar automàtica [...] a l'excavadora subaquàtica de la qual només quedaven per resoldre quatre detalls sense importància [...].»*

Jesús Moncada. (1988) *Camí de Sirga*. Barcelona, la Magrana, pàg. 73-74 .

# Vocabulari

## A

### C1 AIXA PLANA *f.*

Eina que té una fulla de ferro tallant unida a un mànec de fusta de manera que, posant el mànec vertical, el tall queda horitzontal. L'aixa plana es distingeix de l'aixa perquè té la fulla plana i serveix per tallar la llenya en línia recta. També dita aixa dreta o aixa de fulla plana.

### C2 AIXADELL *m.*

Aixa petita, amb la fulla estreta i corbada unida al mànec per una anella, emprada per rebaixar la fusta. El cullerer n'utilitza de diferents mides segons la grandària de la peça que ha de fer.



### C3 AIXOL o AIXOLA *f.*

Aixa petita que es fa servir per rebaixar la fusta. (veg. A3 i B6)

### C4 ALEGRETA *f.*

També anomenat legreta o alegra (castellanisme). Ganivet de doble tall amb una fulla fina i corbada. S'utilitza per treure les marques de la gúbia i allisar la boca de la cullera.



Aixol (C3)

## B

### C5 BANC *m.*

Taula gruixuda de cames robustes, amb un cargol d'estrènyer, damunt la qual treballen els cullerers i altres oficis de la fusta o del ferro. (veg. B11)



C6 BOGAR o VOGAR *v.*

Acció d'enllustrar l'esquena de la cullera.

C7 BOIX *m.*

Arbust la fusta del qual serveix per fer les culleres.

C8 BRUNYIR *v.*

Acció d'enllustrar el mànec de la cullera.

C9 BUIDADOR *m.*

Eina tallant de fulla fixa i corbada utilitzada per buidar les peces. (veg. B25).

C10 BUIDAR *v.*

Procés de l'elaboració de la cullera que consisteix en treure la fusta que sobra de la cullera per fer la forma còncava del que ha de ser la cassoleta.

C11 CARGOL D'ESTRÈNYER *m.*

Eina que prem dues peces o dues parts d'un treball durant el procés d'encolada, també serveix per a fixar damunt del banc una peça o part d'una feina perquè no es bellugui mentre és treballada.

C12 CASSOLETA *f.*

(veg. C13)

C13 COFA *f.*

Part còncava de la cullera.

C14 COMPÀS *m.*

Els cullerers el fan servir per fer el dibuix al tros de fusta de la simetria necessària una vegada alienat el centre. (veg. B39).

C15 COSSI *m.*

Recipient per deixar el boix en remull.

C16 CULLERA *f.*

Estri amb forma d'una petita pala amb la fulla concavada i normalment de forma oval, amb un mànec, i que serveix per a prendre una porció del contingut d'un recipient i transportar-la a un altre recipient o portar-la a la boca.



**C17 CULLERA GROSSA f.**

Cullera més grossa que les normals que s'utilitza especialment a les matances, per remenar el saïm, treure els botifarrons, etc.

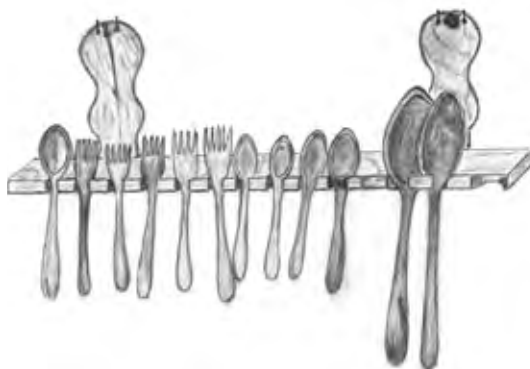
**C18 CULLERAIRE m.**

Ganivet corbat amb un mànec de fusta, del qual surt una fulla en forma d'interrogant amb tall, que s'usa en la fabricació de culleres de fusta per fer els buidats.

Tradicionalment era utilitzada principalment per pastors (juntament amb una navalla) per fer culleres de boix, ja que els culleraires professionals acostumaven fer els buidats amb gúbia i altres eines especialitzades. D'aquesta eina també se'n diu *gratussa*.

**C19 CULLERER m.**

Prestatge clavat a la paret on es col·loquen les culleres, forquilles i altres utensilis de cuina després de netejar-los.

**C20 CULLEROT m.**

Cullera grossa en què la part còncaua és sovint semiesfèrica, que s'utilitza per treure el menjar de l'olla o caldera i passar-lo als plats.



## D

**C21 DESBASTAR v.**

Treure, amb una eina tallant, les parts més bastes o sobrants de la peça que es treballa.

**C22 DESTRAL f.**

Eina de tall formada per una fulla plana de ferro acerat de forma aproximadament trapezoidal proveïda de tall en un cap i en l'altre un ull on encaixa el mànec que segueix el mateix pla de la fulla. Serveix per tallar la fusta més grossa. (veg. A36)

**C23 DESTRAL D'ENTAULAR f.**

Destral petita, que es maneja amb una sola mà. El cap de darrera és pla per poder-hi donar cops de massa i anar traient la fusta que fa nosa.

## E

## C24 ENTAULAR v.

Cairejar el tros de fusta amb una eina tallant per fer les dues cares planes del que ha de ser la cullera. [gdos.net] (veg. A39)

C25 ESCALABORN *m.*

Tros de fusta escalabornat.

## C26 ESCALABORNAR v.

(Veg. E12)

## F



Forquilla (C27)

C27 FORQUILLA *f.*

Estri d'una sola peça fet pel culleraire, compost d'un mànec acabat amb dues, tres o quatre puntes i que serveix per agafar la vianda i portar-la a la boca, tallar-la, etc.

## G

C28 GANIVET *m.*

Eina que consisteix en una fulla llarga, amb una vora afilada, proveït d'un mànec, i que serveix per tallar.

C29 GRATUSSA *f.*

(Veg. C18)

C30 GÚBIA *f.*

Eina de tall amb fulla corbada, del grup dels enformadors. Té un mànec de fusta i n'hi ha de diferents mides i formes. L'usen els fusters, esclopers, ferrers, boters, etc. Serveix per buidar i donar forma a la fusta.



Gúbia (C30)

## L

C31 LLAPIS *m.*

Eina per traçar a la fusta la forma que es vol que tingui la cullera.

C32 LLAVORAR *v.*

Treure a poc a poc, amb una eina tallant, la part més superficial del tros de fusta. (veg. B80).

C33 LLIMA *f.*

Eina consistent en una barra d'acer dura, amb la superfície dentada, que s'utilitza manualment per desgastar i allisar matèries dures. N'hi ha de diferents mides i formes: rectangular, triangular, rodona, etc.

C34 LLIMAR *v.*

Polir, desgastar, allisar amb una llima o llimadora.



## M

C35 MÀNEC *m.*

Part llarga i prima per on s'agafa la cullera.

C36 MARTELL *m.*

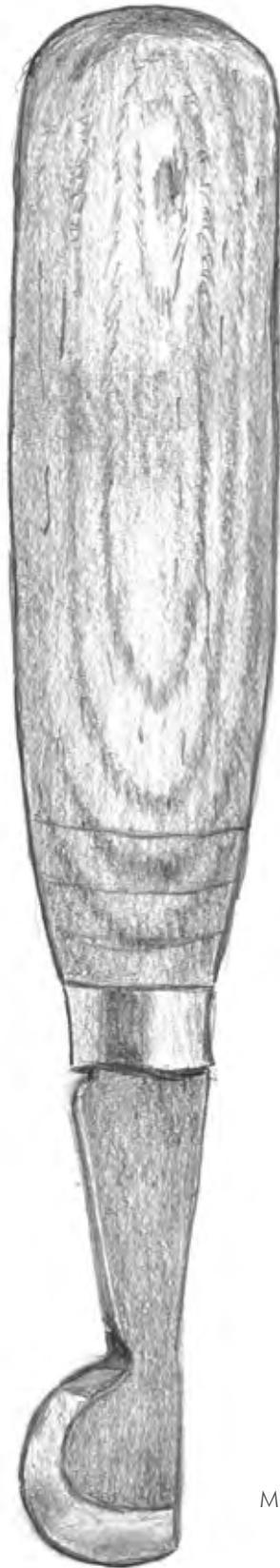
(Veg. B81)

C37 MITJALLUNA *f.*

Eina amb una fulla d'acer en forma de mitjalluna, és a dir, semicircular, amb un mànec que serveix per acabar d'arrodonir la cofa de la cullera, després d'haver utilitzat la gúbia. (veg pàg 70)

C38 MOSSO *m.*

Tronc curt i rodó que el cullerer, assegut a terra, es posa sota els genolls per fer la cullera. El tronc té unes petites motlures horitzontals, de diferent grandària i forma, on el cullerer recolza la peça i la subjecta per poder treballar. El mosso es va girant segons quina sigui la peça que s'està treballant.



Mitjalluna (C37)



C39 OS DE CANELL DE BOU *m.*

Servia per enllustrar el mànec de la cullera.

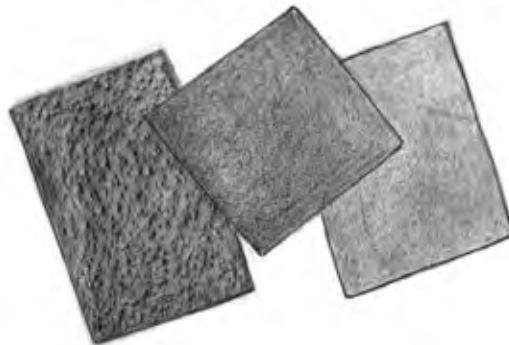
C40 OS DE FÈMUR DE BURRO o DE VEDELLA *m.*

Servia per donar llustre a l'esquena de la cullera.

## P

C41 PAPER DE VIDRE *m.*

Paper fort cobert d'una capa de vidre molt o sorra de quars en una de les seves cares que serveix per polir superfícies.



C42 PELL DE PEIX D'ESCAT *f.*

Tros de pell de peix escat, que serveix per allisar fusta i altres materials. Actualment es fa servir el paper de vidre.

C43 PICASSA D'ESCAPIAR o D'ESCALABORNAR *f.*

(Veg. Destral d'escalabornar E10)

C45 POLIR *v.*

Fregar la fusta per tal de fer-la llisa i lluent.



## R

C46 RASPA *f.*

Eina semblant a una llima, de dents piramidals o còniques que sobresurten més que en una llima, i que serveix per rebaixar o allisar fusta.

C47 REBAIXAR *v.*

Disminuir l'alçària o el gruix de la fusta.

## S

C48 SERRA *f.*

(Veg. B108)

C49 SOLQUET *m.*

(Veg. C13)

## T

C50 TALLANT *m.*

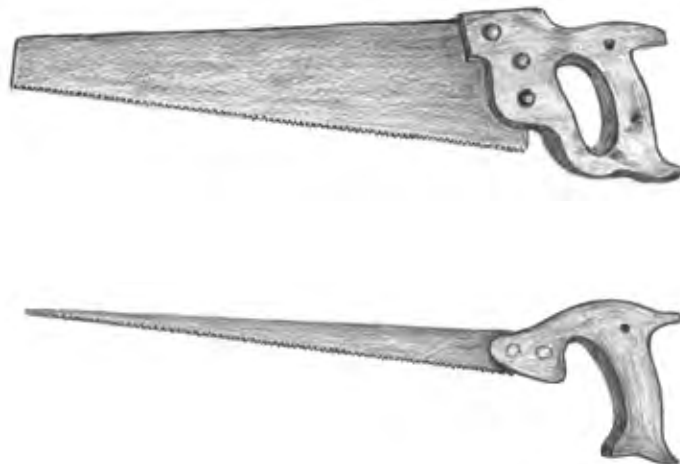
Instrument emprat per a tallar, consistent en una fulla llarga d'acer amb un mànec. Serveix per desbastar la peça. (veg. F60)

## X

C51 XAPETA *f.*  
(Veg. C2)

C52 XEPA *f.*  
Tros de fusta de mida de la cullera, preparat per començar a donar-li forma. (veg. C25)

C53 XERRAC *m.*  
Eina consistent en una fulla d'acer d'aproximadament un mil·límetre de gruix amb un costat dentat i amb un mànec fixat a l'extrem més ample de la fulla, i serveix per a serrar. El xerrac s'utilitza per fer les pues de les forquilles.





ESCLOPER

## Els esclopers, esclopeters, esclopaïres o esclopetaires

Esclopaire: m. i f. [PR] [LC] Persona que fa esclops. [DIEC2]

L'esclop és un calçat de fusta, normalment de pi i fet d'una sola peça, útil a pagès per caminar pels llocs humits o per anar a l'hort, i també per anar a la cort, ja que els esclops es posaven damunt les espadenyes, per no mullar-les ni embrutar-les. Els feien servir a la pagesia, a l'escorxador, a la pelleria, etc. Uns grans consumidors d'esclops eren els pescadors. Anaven dins el vaixell amb mitjons gruixuts i esclops, amb palla a dins perquè si se'ls mullava la palla, la canviaven i tornaven a estar secs.

«Pagant, Sant Pere canta i Sant Joan fa esclops.»

Refrany que significa que amb diners s'aconsegueix qualsevol cosa.



L'esclopaire, segons una auca setcentista d'oficis.

Joan Amades. *Costumari Català*. Vol. III. Pàg. 857

L'origen del mot "esclops" no està gaire clar, es creu que prové del llatí *scloppos* fruit d'un encreuament entre els mots *sculponeus* i *scloppus* (soroll sec).

Els esclopers feien els esclops a partir d'un escalaborn (tros de fusta) que ells mateixos anaven a tallar al bosc. Després el treballaven al taller per aconseguir la forma desitjada, utilitzant un seguit d'eines per tallar, buidar, polir, etc. Finalment els decoraven amb uns dibuixos primitius.



Cançó d'esclopaire cantada per Jaume Pla, esclopaire del Montseny (1921).

Joan Amades. *Folklore de Catalunya*. Pàg. 693.

Quan a una persona li faltava una mica d'empenta, que li costava molt de fer les coses, deien: "aquest noi no rutlla ni a cops d'esclop!"

Popularment expliquen que, al segle XIX, durant la revolució industrial, els treballadors feien vaga de les fàbriques perquè les màquines, cada vegada més modernes, permetien fer la feina sense tants treballadors i, per tant, els treien la feina. Els vaguistes llançaven esclops (*sabot* en francès) per tal d'espantllar les màquines. I es diu que d'aquí prové el nom de la paraula sabotatge.

Diu Joan Amades que els marxants d'esclops portaven els esclops enfilats amb una corda que es penjaven al coll i, en caminar, feien una remor molt especial. A la fira de Sant Pol hi acudien esclopaïres acreditats de les Guillerries, de la Garrotxa i del Ripollès i anunciaven l'article amb el crit de "esclops de bona fusta!". Tota la gent del Maresme hi anava per tal de proveir-se dels esclops que podia necessitar fins la propera fira, l'any vinent.

Els compradors trincaven els esclops, és a dir que els picaven entre ells perquè pensaven que segons el soroll que fessin serien de més bona qualitat i per tant més duradors.

La gent no es canviava els esclops fins que els sortia el peu per sota. El taló de l'esclop feia que no patinés tant, però el tros de fusta que es treia per fer-lo, feia que es gastés abans. La gent que treballava a la pelleria o que rentava llana i que els portava tot el dia portaven el que se'n deia l'esclop comú, amb la sola plana, és a dir sense taló. Deien que això els feia durar tres mesos més.

La gent de muntanya del vessant francès del Pirineu solia posar-se els esclops al mes de setembre. El primer dia que se'ls posaven ho celebraven bevent una mica de vi, cantant una cançó i fent una mena de ballada molt simple, que recorda a una mena de cerimònia relacionada amb l'estrena dels esclops, potser per aconseguir que duressin o que no fessin mal.

Encara avui en dia podem trobar alguna masia i església que a fora a l'entrada encara tenen un escurapeus, una barra de ferro que servia per escurar-se els esclops.



L'esclopaire, segons una auca de baladers de la primeria del segle XIX.

Joan Amades. *Costumari Català*.  
Pàg. 355, vol. V

# Vocabulari

## A

### E1 AIXADELL DE PELAR *m.*

S'utilitza per treure la pela del tronc, l'escorça de pi "in situ" a bosc, després de la tala.

### E2 AIXOL *m.*

L'aixol dels esclopers s'agafa amb una sola mà. Serveix per fer la boca on posem el peu i per fer el taló. També serveix per fer el punt rodó (una mica de corba). (veg. B6).



## B

### E3 BANC DE BUIDAR *m.*

Al banc de buidar és on s'estaca l'esclop (el banc fa forma de manera que l'esclop queda ben subjectat), i on es buida. (veg. B11 i pàg. 78).

### E4 BANC DEL CONTELL *m.*

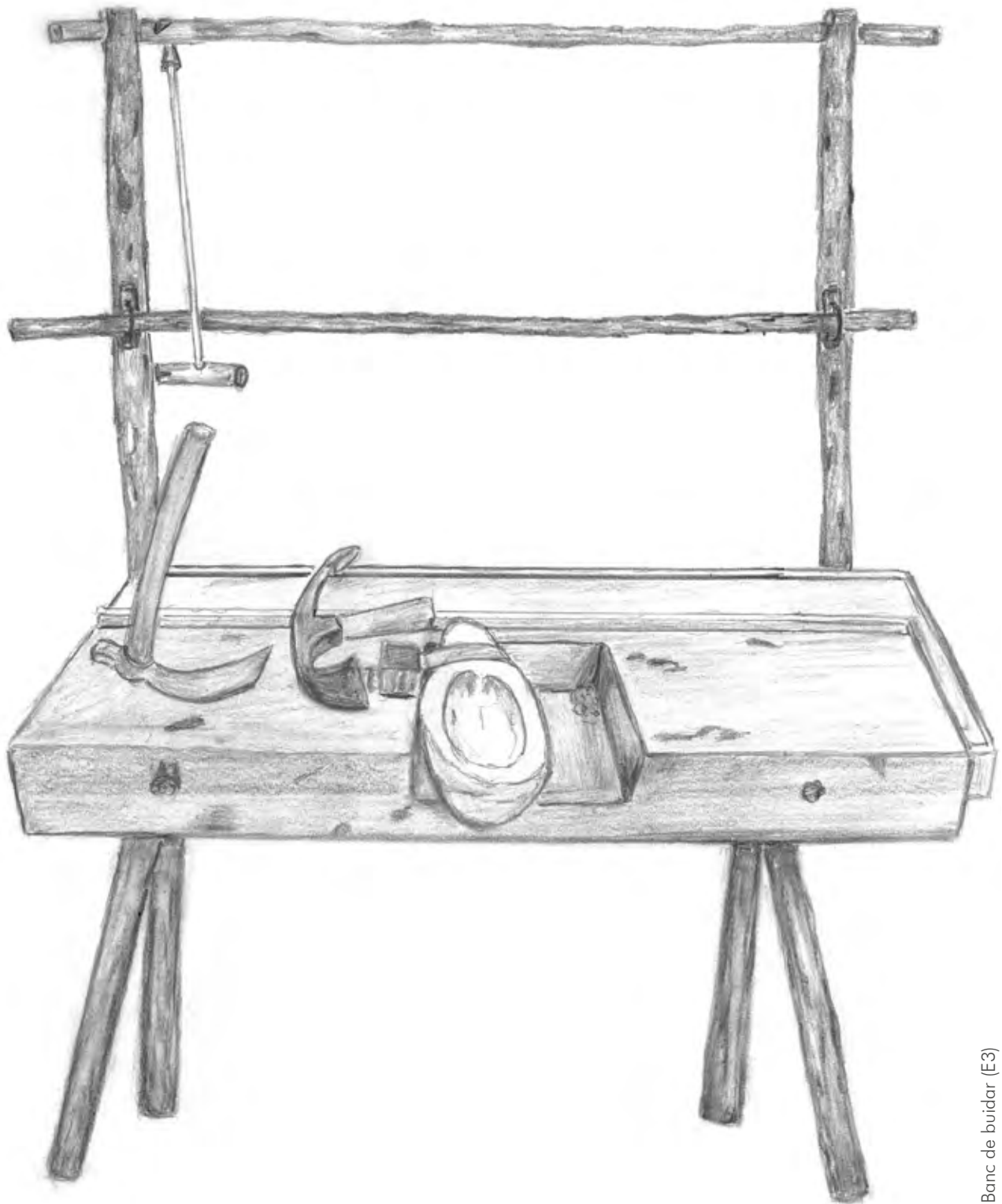
Banc que subjecta el contell, per poder treballar amb una sola mà, mentre que amb l'altra se subjecta l'esclop.



Botavant (E5)

### E5 BOTAVANT *m.*

Eina consistent en un tallant petit unit a un mànec que acaba en forma de colze i que serveix per rebaixar la fusta de l'interior de l'esclop i fer la part plana, és a dir, fer que on s'hi posa la planta del peu sigui ben plana. Fa la funció d'un ribot de fuster, però l'escloper l'ha adaptat per poder-lo fer entrar dins l'esclop.



Banc de buidar (E3)

**E6 BURIAC m.**

Eina que s'usava en l'acabat i decoració exterior de l'esclop per sota de l'empenya coberta amb la gansola, que sovint no era res més que un conjunt de ratlles gravades de manera transversal. Aquesta tècnica s'anomenava florejar.

C

**E7 COLTELL o CONTELL m.**

Mena de ganiveta una mica corbada, que a un cap té un mànec de fusta i a l'altre un ganxo per a subjectar-se al banc del contell. Serveix per acabar d'afinar i allisar per fora (per això hi ha gent que també el coneix com a allisador) i per fer la forma de la punta. El contell el deixa acabat i fi.

**E8 COR DE PI m.**

Peça de fusta de pi a partir de la qual es comença a fer l'esclop.

**E9 CULLERA f.**

Eina semblant al tribe, però en lloc de tenir punta de barra, té una paleta còncava amb les vores tallants. Serveix per buidar l'esclop i fer-li la cavitat convenient, després d'haver treballat amb el tribe d'ala de mosca i haver fet ja una mica gros el forat. De culleres n'hi ha de diferents mides, totes necessàries a mida que el forat es va fent gros. Els pastors usaven una eina semblant per fer treballs de buidat a la fusta, no només d'esclops sinó d'altres instruments.



D

**E10 DESTRAL D'ESCALABORNAR f.**

Destral de fulla molt rebaixada que serveix per escalabornar el tros de llenya (cor de pi) i preparar-lo per fer-ne l'esclop. Aquesta destral és pròpia de l'ofici.

**E11 DESTRAL GROSSA f.**

És una destral de grans dimensions i serveix per a tallar els arbres.



## E

## E12 ESCALABORNAR v.

Treure a cops de destal, d'aixa o d'una altra eina tallant i contundent aquelles parts més externes i bastes d'una peça de fusta per preparar-la per a donar-li la forma definitiva. S'escalabora sobre el piló.

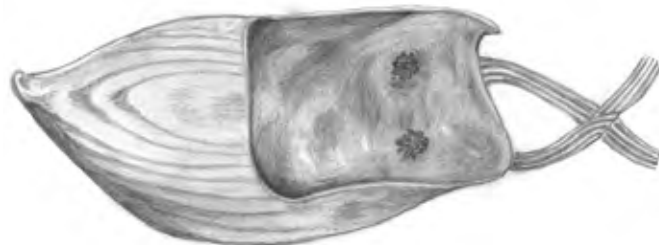
## E13 ESCLOP m.

Calçat de fusta fet d'una sola peça, que serveix per anar per la neu, per llocs humits, per treballar a l'hort, etc.



## E14 ESCLOPET m.

Peça de fusta, semblant a un esclop petit, que serveix com a guant sense dits per ficar-hi la mà esquerra quan el segador tallava el blat i guardar-la de talls que es podria fer amb la falç. Amb la mà que portaven l'esclopet agafaven el blat i amb l'altra el tallaven. Aquesta peça també la feia l'escloper, ja que té una forma molt semblant a la d'un esclop.



## F

## E15 FORADADOR m.

(Veg. B74)

## E16 FUMAR v.

Exposar a l'acció del fum. Amb els encenalls que quedaven després de la fabricació dels esclops feien foc, i a sobre hi posaven els esclops formant una piràmide per fumar-los. Això els donava la tonalitat més fosca i el fum, com que és calent i humit, els asseca i al mateix temps els hidrata perquè no s'esquerdin. A vegades, si hi ha resina, plora una mica i això protegeix la fusta de l'aigua.

## G

E17 GALGA *f.*

Peça de fusta que serveix per mesurar la mida de dins l'esclop i fer-lo a la talla indicada.

E18 GALTERA *f.*

Serveix per acabar de fer l'entrada del peu, allà on s'hi posarà la gansola.

E19 GANSOLA *f.*

Peça de pell (de vaca normalment) o cuir, de vegades folrada de roba o vellut, que es clava a la boca de l'esclop perquè aquest ajusti bé amb el peu i no li faci mal amb el fregadís de la fusta. Dins la gansola s'hi posa pèl d'alguns animals com el mul o l'euga perquè faci un bon coixí. Normalment aquesta peça la feien les dones.

E20 GARLOPA *f.*

Esclop de forma basta i matussera, fet per pastors de poc gust en l'ofici. [DCVB]

E21 GRATUSSA *f.*

Eina d'escloper, boter o fuster, amb una forma semblant a una cullera amb tall, que serveix per buidar esclops i altres peces de fusta. (veg. C18)

E22 GÚBIA *f.*

Eina molt semblant a la gratussa. Serveix per fer la part rodona del taló. (veg. C30).



## M

E23 MUSICADOR *m.*

Eina que s'usava en l'acabat i decoració exterior de l'esclop. Aquesta tècnica s'anomenava florejar i per això aquesta eina a vegades també s'anomena eina de florejar.

## P

E24 PICASSA CURTA  
(Veg. E10)

E25 PILA *f.*

Munt d'esclops posats ordenadament en columna perquè s'assequin.

E26 PILÓ *m.*

Tros de soca gruixuda i massissa de fusta, generalment de forma cilíndrica, tallada amb els dos caps paral·lels i que, posada a terra o damunt de tres o quatre potes, serveix per escalabornar, picar, o tallar la fusta. Hi ha el piló gran i el piló petit i es diferencien únicament per la seva mida.

E27 PUNT RODÓ *m.*

Forma corbada que queda a la fusta després de buidar-la amb l'aixol.



## R

E28 RASA *f.*

Eina emprada pels esclopers, després d'haver treballat amb la cullera, per polir el buit dels esclops, és a dir, per acabar d'afinar l'interior. Consisteix en una tija llarga de ferro, corbada i proveïda de tall, disposada a l'extrem d'un mànec de fusta apte per moure-la amb una sola mà.

*Variant:* Raspa



E29 RASCLET *m.*

Eina consistent en una barra de ferro corbada i acabada en tall, que serveix per rebaixar l'interior de l'esclop. [Podria ser la mateixa eina que la rasa, però no està clar]

E30 RATLLADOR *m.*

Barreta de ferro corbada, posada a un mànec i acabada en un tall, que serveix per a fer ratlles ornamentals als esclops. Es ratllaven un cop fumats i per això, al buidar la fusta sortia de color clar, que contrastava amb el fosc del fumet.

## S

E31 SERRA DE DOS *f.*

Eina consistent en una fulla d'acer amb dents en una de les seves vores, subjecta a dos mànecs (un a cada extrem de la fulla). Té una llargada superior al metre i una amplada de fulla d'uns 10 centímetres. Moguda reiteradament per dos homes cap endavant i endarrere serveix per tallar fusta o altres materials. És flexible i alhora resistent, està serrada de manera irregular per un costat per abordar els troncs de pi verd al mateix bosc. La serra de dos s'utilitzava per diferents oficis vinculats amb el bosc a partir de la primera tala.



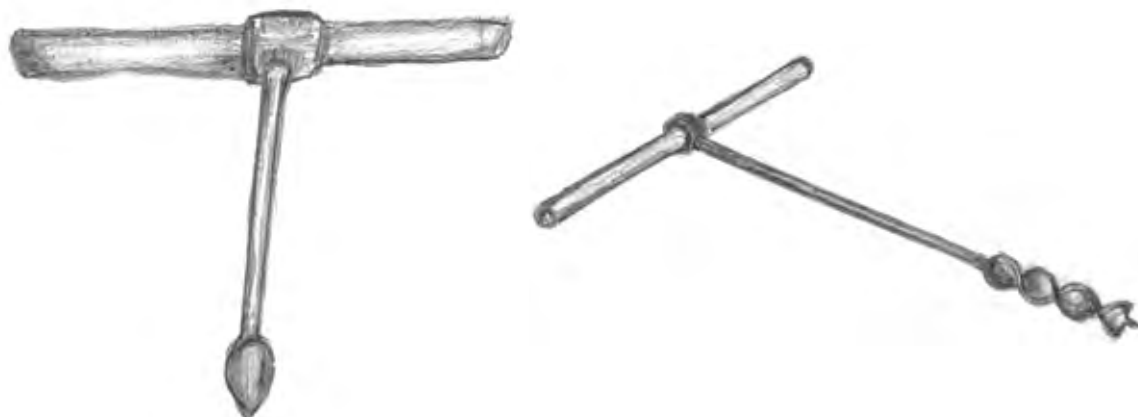
## T

E32 TALONERA PLANA *f.*  
(Veg. E18)E33 TALONERA RODONA *f.*  
(Veg. C30)

Talonera rodona (E33)

E34 TRIBE *m.* o TRIBA D'ALA DE MOSCA *f.*

Eina semblant a una barrina grossa. Serveix per començar a fer el forat de l'esclop i, a mesura que es va fent gros, necessites també una triba més grossa. Per tant de tribes n'hi ha de diferents mides: comences amb una de petita i a mesura que el forat es va fent gros vas agafant una triba més grossa.





FORCAIRE

## Els forcaires

Forcaire m. Fabricant o venedor de forques [DCVB]

El lledoner és un arbre molt versàtil que té la fusta, el creixent i la disposició de llucs i branquetes més apropiada per fer-ne forques. No només la forca era feta amb aquesta fusta sinó que ho eren la majoria dels estris que feien servir (motlles, tatxons, mauradors, mordasses, blegadors...), fins i tot, els forcaires més creatius en feien palmes, peces singulars destinades a la Pasqua de Rams.

Al poble d'Alentorn, vora d'Artesa de Segre, hi havia unes quaranta cases que es dedicaven a fer forques i aquest ofici s'anava transmetent de pares a fills. Ells mateixos conreaven els arbres, les branques dels quals decanten de manera que formin un o dos entreforcs que, degudament treballats i polits, constitueixen forques de dos o de tres pollegons. Les seves forques eren considerades les més bones perquè eren lleugeres, fortes i fàcils de manejar. S'arribaven a fer més de 100.000 forques l'any (era el poble de Catalunya i d'Espanya on se'n feien més) i es venien arreu d'Espanya. Només un petit percentatge es venia a fires i mercats.

Amades explica al Costumari que al mes de juny els forcaires d'Alentorn començaven a passar per la Plana de Vic. Com que s'acostava el temps de batre era convenient proveir-se de les forques per tal de refer les que s'havien malmès o trencat i els forcaires passaven de poble en poble i de masia en masia amb els rucs o les mules carregats de forques per vendre.

A la vila de Pons es feia una fira de forques i també era concorreguda pels forcaires d'Alentorn, que anaven proveïts amb milers de forques que conduïen uns ruquets, els quals, de tantes que en duïen, quedaven tan amagats que només se'ls veïen el cap i les potes.



Ball de batadors de Salau, a la frontera francesa de l'Alt Pallars.  
Joan Amades. *Costumari català*. Volum IV, pàg. 407

Amades també recull el ball de forques, un ball que es feia a determinades poblacions com a Santa Coloma de Queralt, Vallfogona de Riucorb o Nalec quan la gent jove sobretot, donava la batuda del dia per acabada. Feien brandar les forques mentre sonava la tonada del ball de Sant Ferriol.

# Vocabulari

## A

### F1 ADREÇAR v.

Fixar a la forca la posició correcta i definitiva.

### F2 ALLISAR v.

Fer llis. Aquesta feina es fa amb el pal de forcaire i amb el tallant es dona el mateix gruix a tots els pollegons i s'allisa uniformement el mànec.

### F3 AMARAR o AMERAR v.

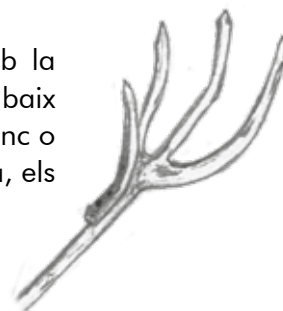
Sinònim d'embassar i de posar en remull. Consisteix en tenir les forques en remull dintre del corrent d'aigua d'un riu o torrent durant un mes.

### F4 APUNXONAR v.

Fer la punxa de cada pollegó. Es porta a terme amb un falçó.

### F5 ARPIOT *m.*

És un tipus de forca que normalment té tres pollegons, però amb la particularitat que un és postís i va collat amb uns cargols sobre el baix de la pala i el començament del mànec. S'utilitzava per aplegar el fenc o l'alfals del prat en comarques i llocs farratgers, com ara la Cerdanya, els Pallars, Vall d'Aran, la Noguera...



## B

### F6 BADALL *m.*

En les forques de dos pollegons no s'hi posa motlle, i en lloc seu es fa servir el badall, que és un tros d'escapçada de pollegó doblement bisellada. El badall és el que realment fixa l'obertura dels pollegons, és a dir, que serveix per obrir, separar i badar dos pollegons d'una forca.

### F7 BLEGADOR *m.*

Marc de fusta de lledoner que el forcaire, tot fent palanca, utilitza per doblegar i donar la forma als pollegons que formen la forca. Paraula no recollida als diccionaris.



Blegador i motlle (veg. F39)

## F8 BLEGAR v.

Doblegar o corbar els pollegons conjuntament cap a un mateix sentit fins que assoleixin la posició o angle apropiat a la feina a la qual anirà destinada la forca. Es fa amb el blegador.

C

## F9 CADIRA D'ENFARDAR f.

Estri emprat per fer els fardells de les forques. Quan el forcaire ven les forques a l'engròs, en fa feixos de dues dotzenes. Per posar-les en bona posició i fer el fardell el més reduït possible cal col·locar les forques ordenadament i per això es fa servir de suport el que se'n diu "la cadira d'enfardar".



## F10 CAPOLAR v.

Tallar la part sobrera del mànec i deixar-lo a una llargada aproximada a la que haurà de tenir un cop acabada. És la primera operació que es fa a l'obrador, abans de socarrar. També s'ha de capolar un cop acabada, per igualar la llargada dels pollegons, amb una destral mitjana.

D

## F11 DESEMMOTLLAR v.

Sinònim de desparar. (veg. F12)

## F12 DESPARAR v.

Acte de treure els estris per mitjà dels quals la forca havia estat emmotllada i parada, és a dir, deslligar les peles que fixen els pals de blegar, treure les falques, els tatxons i el motlle.

## F13 DESTRAL f.

Fan servir diferents tipus de destral com ara la de dolar, la de tallar forques i la d'escapçar-les. (veg. C22).

## F14 DOLADORA f.

És la destral de dolar.

## F15 DOLAR v.

Treure el gruix a la fusta amb la doladora.



## E

F16 EMBASSAR v.  
(Veg. F3)

F17 EMBRIDAR v.

Accepció forcaire que no està registrada a cap diccionari. Fa referència a lligar els pollegons a una mateixa distància. Es lliguen els pollegons amb un tafetà fi per sobre d'on s'havien lligat amb les peles llargues i així se n'assegura la fixesa.

F18 EMMOTLLAR v.

Posar el motlle a la forca. Fent servir el pal de fer forques, el forcaire escull el motlle més adient per cada forca, fa entrar els pollegons dins els forats i, fent servir el martell, calça el motlle posant-lo prop d'on arrenquen els pollegons, per tal que prenguin una posició correcta. Seguidament els trava amb els tatxons, per assegurar-se que ni el motlle ni els pollegons es mouran.

F19 ESCAPÇAR v.

Tallar o treure el cap o l'extrem superior d'alguna cosa, tallar-ne les puntes. En el procés de fer les forques però, escapçar acostuma a significar tallar les parts que segons el forcaire són sobrees tant del mànec com dels pollegons.

F20 ESCAPOLAR o ESCAPOTAR v.

Tall esbiaixat que es fa en l'esquenall de cada pollegó, amb una destrat semblant a la de dolar, però més petita.

F21 ESPORGAR v.

Netejar el lledoner dels branquillons sobrees i secs.

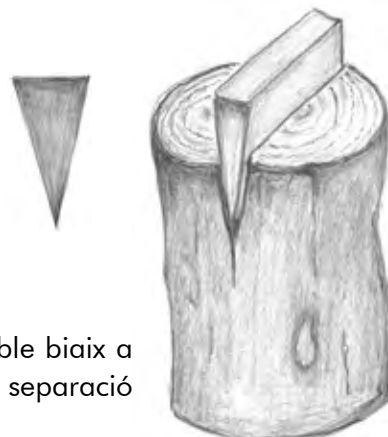
F22 ESQUERRERA f.

Excepció forcaire no anotada en cap diccionari. Es diu de la forca que té un o més d'un pollegó que es decanta excessivament cap al costat oposat, separant-se o bé creuant-se amb la posició dels altres. Adreçar aquest pollegó és molt difícil, es necessita d'habilitat perquè és fàcil que en el procés es trenqui. La forca "dretera" no existeix en l'argot de la feina.

## F

F23 FALCA f.

Escapçada sobrees de pollegó apunxonada que té un doble biaix a cada cap i que serveix per a mantenir i fixar la necessària separació entre els pollegons.



F24 FALÇÓ *m.*

Eina semblant a una falç. Té la mateixa forma però és més petita i té la fulla més robusta.



Falçó del Maestrat



Falçó del Penedès

F25 FORCA *f.*

Pal de fusta acabat per un extrem amb dues o més puntes que serveix per alçar, regirar, apilar, etc., palla, fems, etc., especialment en les operacions agrícoles de ventar a l'era i d'apilar la palla o l'herba. Hi ha diferents tipus de forca i tenen diferents usos. Hi ha les forques (entre dos i quatre pollegons), les triances (entre cinc i set pollegons) i les palleres (entre quatre i sis pollegons). A les comarques de la Segarra i de l'Urgell, fan servir els noms triança i pallera però de la forca de dos pollegons sempre en diuen forca de girar.

F26 FORCA PALLERA *f.*

Forca gran que acostuma a tenir un mínim de quatre pollegons i a tenir el mànec més llarg, ja que servien girar palla i fer els pallers i les palleres.

F27 FORCAT *m.*

Forca de dos puntes o pollegons. Servia per carregar les garbes de cereal dalt del carro. El forcat té els pollegons una mica més gruixuts i separats que els d'una forca usual.

F28 FUSTEJAR *v.*

Retocar, aprimar, rebaixar, treure abonyegaments, igualar, arrodonir el mànec, els pollegons, etc. amb el tallant, el motlle i el marcador. Un cop s'ha acabat de fustejar s'adreça.

## G

F29 GRULLÓ *m.*

Pal utilitzat per arreglar el foc de la socarrada. És de llargada considerable i solia estar fet de lledoner -segurament, per una qüestió de disponibilitat-, tot i que podia ser d'altres tipus de fusta.

## L

F30 LLEDONER *m.*

Arbre de branques flexibles, fusta forta i fulles asimètriques. Fa flors blanquinoses i fruit drupaci comestible (el lledó). Del lledoner se'n fan les forques. Segons la comarca s'anomena lledoner, lledroner, llidoner, llironer, etc.

F31 LLUC *m.*

Brot tendre, ull que neix en el tronc o tija d'una planta. Una forca es comença a fer des de l'arbre (el lledoner) i des que neix el lluc fins que es fa la forca passen entre cinc i set anys.

## M

F32 MÀNEC *m.*

Part de la forca per on s'agafa.

F33 MANGALA *f.*

Bastó amb el mànec rodó. El mot mangala, segons sembla, és un castellanisme derivat de bengala, una canya de l'Índia que s'havia fet servir per a fer-ne bastons. Les mangales que feien els forcaires eren un bastó senzill de passeig amb el cap corbat formant bàcul o crossa. S'utilitza com a sinònim de bastó de ganxo i de ganxo.

F34 MARCADOR *m.*

El martell de marcar o simplement marcador, deixa un senyal o símbol que serveix per reconèixer qui ha fet la forca.

F35 MARTELL *m.*

(Veg. B81)

F36 MAURADOR *m.*

Peça de fusta de lledoner d'uns 55cm de llargada, que té un forat a la part més gruixuda i que, introduint dintre seu els pollegons, servia per adreçar-los després de la socarrada. Quan els pollegons s'adrecen amb el maurador tant pot fer-se recolzant el mànec a terra i aguantant la forca amb una mà o bé tenint-la presa al forat del pal.



F37 MORDASSA *f.*

Peça de fusta rectangular, de lledoner, dins la qual s'introdueixen els pollegons de la forca. Serveix per subjectar-la mentre es dobleguen els pollegons.

F38 MOSSA *f.* [mòssa]

Part buida i retallada que té el pal de fer forques. Es fa per poder-hi encaixar el mànec de les forques i sustentar-les per treballar-les (quan es dobleguen en l'acció d'adreçar-les).

F39 MOTLLE *m.*

Peça de fusta de lledoner amb un seguit de forats fets amb un tribi. Dins els forats s'introdueixen els pollegons de la forca i serveix per posar-los a la mateixa separació l'un de l'altre. S'han de tenir motlles de diferent separació entre forats, encara que siguin per forques del mateix nombre de pollegons, ja que la separació no és igual en totes les forques. (veg. pàg. 78)

## P

F40 PAL *m.*

Dit també pal de les forques (o de fer forques), pal d'adreçar, pal de forjaria, pal de forcaire, etc. És una de les eines principals del forcaire. Sol tenir uns dos metres d'alçada, fet d'una sola peça, de planta rectangular i que s'aguanta dret i ferm perquè té el cap de baix calat dins un forat rectangular que hi ha en una grossa pedra. Conté tot un seguit de forats o mosses i entalladures de funció específica. Servia per sustentar-hi les forques, doblegar-les o adreçar-les. Acostumava a estar fet de fustes resistents com de noguer, roure o alzina, degut als grans esforços que ha de suportar. L'accepció del qual no es troba esmentada a cap diccionari. (Veg. il·lustració inicial, pàg. 84)

F41 PAL DE BLEGAR *m.*

Fusta llarga que serveix per forçar la forca a posar-se en la posició correcta. El forcaire fica els pals de blegar dins el blegador i els força, a poc a poc, fins que arriben a tocar el mànec de la forca on els lliga, per mantenir la tensió.

F42 PALA *f.*

Part de la forca d'on arrenquen els pollegons. Tampoc apareix a cap diccionari.

F43 PALAR *v.*

És la feina més important i delicada de tot el procés de creixement d'una forca. Consisteix essencialment en seleccionar, netejar i preparar els tanys que s'han deixat créixer, traient-los tots els brots sobrats, els mal conformats i els massa separats els uns amb els altres ja que al créixer ho farien poc junts i no donarien una bona pala.

F44 PALLEJAR, PARAJAR o PALAJAR *v.*

Feina de conformar la pala de la forca mentre el lledoner va creixent.

F45 PALLERA *f.*

Forca de quatre, cinc o sis pollegons. Tenen el mànec més llarg que les forques ja que són usades per fer pallers i palleres.

F46 PARADOR DE FORQUES *m.*

Mena de socó de fusta forta i grossa en forma de V, que descansa a terra per mitjà de quatre peus rodons. Serveix perquè la forca descansi en les operacions de parar la forca.

F47 PARAR *v.*

Acceptió forcaire no anotada a cap diccionari. És tot un conjunt de manipulacions per deixar la forca ben acabada que es fan després d'haver-li adreçat i fustejat el mànec i els pollegons.

F48 PELA *f.*

Pell o escorça que recobreix la forca. A les més fines i no massa llargues se les anomena tafetans, i les altres es guarden per socarrar.

F49 PELA D'EMBRIDAR *f.*

Pela d'aproximadament un metre de llargada que surt del procés d'allisada del mànec de la forca.

F50 PELAR *v.*

Treure la pela o pell que recobreix la forca després de la socarrada, ja sigui amb les mans o amb un falçó.

F51 PELLÓ *m.*

Davantall ample de cintura però curt fins arran de genolls usat pels forcaires. Els millors pellons són fets de cuir o de cotó.

F52 PELLOFA *f.*

(Veg. F48)

F53 POLLEGÓ *m.*

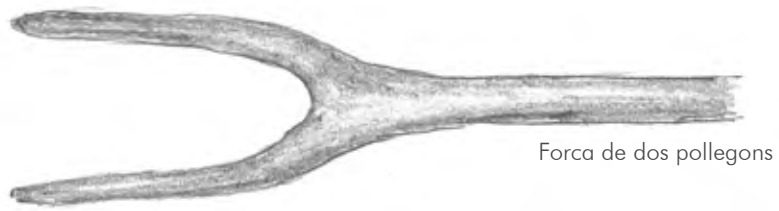
Pua de la forca. A València i a Mallorca dels pollegons en diuen forcons. (veg. pàg. 93)

F54 PUA *f.*

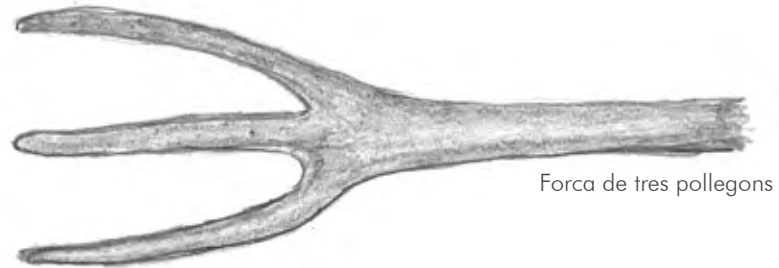
(Veg. F53)

F55 PUNXONAR *v.*

Fer punxa als pollegons amb una destreal mitjana per fer-los el brec, és a dir, de donar a la punta la forma de bisell afusat també per cada costat.



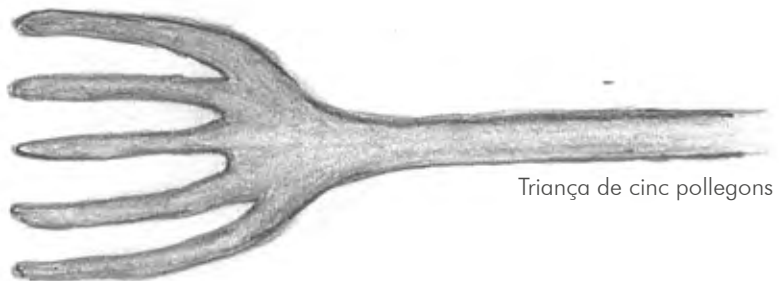
Forca de dos pollegons



Forca de tres pollegons



Triança de quatre pollegons



Triança de cinc pollegons



Forca de puntes de ferro



Forca reforçada amb puntes de ferro

Pollegons (F53)

## S

F56 SABADOT *m.*

Conjunt de lligades que els forcaires fan als pollegons per tal de fixar-los. Un cop posat el motlle es lliguen els pollegons amb les peles llargues, fent-los acostar fins a posar-los en posició paral·lela. Feta aquesta lligada, per assegurar-se que de cap manera es pugui escórrer, s'embrida, és a dir que al seu damunt s'hi donen unes quantes voltes amb un tafetà.

F57 SOCARRADOR *m.*

Lloc on es socarren les forques. Ha d'estar al descobert però prop d'un pal d'adreçar. Es posaven quatre pedres formant un quadrat. Sobre les pedres s'hi posaven dues barres de ferro, sobresortint una mica de les pedres que els fan de suport. El combustible eren els trossos de pellofa ben secs i les peles petites que s'obtenen al procés de fustejar. Un cop preparat aquest llit es posen les forques al damunt, amb els pollegons mirant tots cap al mateix sentit. Després de llançar unes quantes peles més per sobre, es pren foc. El forcaire vigila el foc amb el grulló que li serveix per atiar, repartir, etc. Després d'uns 15-20 minuts el forcaire comença a treure la pellofa de les del damunt.

F58 SOCARRAR *v.*

Creuar superficialment l'exterior de la forca per poder-li treure fàcilment l'escorça del tronc i deixar-la ben neta de pell. Es fa una bona foguerada durant poc temps perquè soquerri just la pell.

*Variants:* Socorrrar, secorrrar.

## T

F59 TAFATÀ o TAFETÀ *m.*

Peles de l'escorça del lledoner més fines i no gaire llargues. Els tafetans els fan servir correntment per embridar les peles que fixen la posició dels pollegons i assegurar que no s'afluixin. Les més curtes, inservibles, les guarden per fer el foc de socarrar o per fer-ne altres objectes com ara les palmes.

F60 TALLANT *m.*

Mena de ganiveta amb la fulla corbada amb un pom de fusta a cada cap. Serveix per allisar les forques. Hi ha però diferents tipus de tallant. El tallant de desembastar és el que té la fulla més corbada, és de tall contundent i serveix per treure les parts més dures de la forca com ara els nusos. El tallant d'allisar és més prim i serveix per polir el mànec. El tallant dels pollegons serveix per fer o arreglar els pollegons, tal com el seu nom indica. Hi ha finalment el tallant de les triances que és el que té la fulla més estreta i s'aprofita fins que gairebé no

queda amplada a la fulla. Es fa servir per polir els pollegons de les trianques que són molt propers els uns dels altres.

Cada tipus de tallant es diferencia per la curvatura de la fulla i per la gruixària. A partir d'un tallant de desembastat es van obtenint els altres tipus pel desgast de la fulla.



F61 TALLAR v.

Els forcaires tallaven les forques dels arbres, és a dir que les separaven de la soca o tronc del lledoner que les ha fet créixer. Cal tallar-les a l'hivern, quan la saba no fa moviment, i en lluna vella. Es tallen amb una destrat mitjana i sempre ran del tronc.

F62 TATXÓ o TASCÓ m.

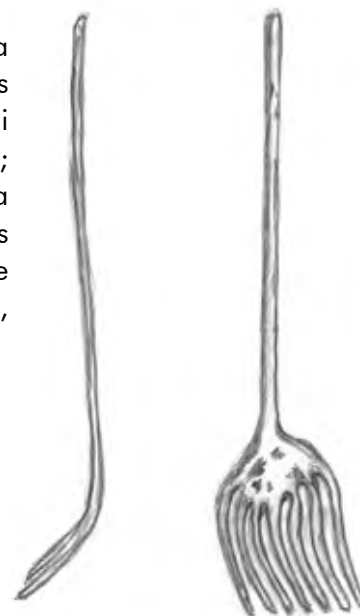
Tros de fusta punxeguda que, clavat entre el pal de fer forques i la pedra que fa de suport fa que no es mogui. També es fan servir tatxons per subjectar el motlle quan està posat als pollegons.

F63 TATXONAR v.

Feina del forcaire de posar els tatxons i que no menciona cap diccionari.

F64 TRIANÇA f.

Forca de cinc, sis o set pollegons que s'usava a l'era per ventar la batuda i per separar el gra de la palla. El nombre de pollegons és variable segons la zona geogràfica. Per exemple a Solsona i a Lleida anomenen triança a la forca de tres o quatre pollegons; a Pradell d'Urgell o a Gandesa entenen per triança una forca de cinc pollegons i a Guissona diuen triança a aquelles forques que tenen cinc, sis o fins i tot set pollegons. La característica de la triança és que és més espessa que la forca de dos pollegons, i per tant, serveix per a triar millor la palla i el gra.



F65 TRIBI o TRIBE m.

(Veg. E34)



F66 VETA-SEGAT m.

Fusta que té les vetes en línia corba o ondulada. Aquesta veta deforma i/o compromet la resistència del mànec o d'alguns pollegó.



# Conclusions

Al llarg del treball m'he anat trobant algunes dificultats i algunes sorpreses, tant de bones com de dolentes. No sempre m'ha estat fàcil de trobar cada paraula i la seva corresponent imatge. Una gran dificultat sens dubte ha estat que no sempre entenien la definició i això no em deixava imaginar l'eina adequadament. Em confonia de si dues definicions definien la mateixa eina o no, i de si aquella definició corresponia amb la imatge que jo havia trobat. Aquest és un dels motius que el meu vocabulari sigui il·lustrat, per no crear confusió, fer de les definicions clares i entenedores i per tant, fer un treball pràctic per a tothom, pràctic de manejar i útil per a tots aquells amb ganes de descobrir molt de vocabulari o de recordar les feines que feien els seus pares o avis.

Per desgràcia he hagut de refutar la meva primera idea de treball que era abraçar tots els oficis fusters, però que per motius diversos, ja sigui per manca d'informació sobre l'ofici concret, per manca de temps, o simplement perquè no eren oficis de la fusta tal com em pensava; per exemple el cadiraire em pensava que feia la cadira de fusta, però l'estructura de la cadira la fa el fuster, i el cadiraire només s'encarrega de fer el cul de la cadira de boga. Per això no he pogut dur a terme tots els oficis plantejats inicialment. He tingut dificultats a l'hora de descartar-ne algun, com per exemple el piper: l'ofici de fer pipes està molt industrialitzat i la gran part de vocabulari que en vaig trobar eren només les parts d'una pipa o paraules relacionades amb l'art de fumar i del fumador.

Potser en un futur sortirà un altre volum d'aquest treball amb oficis que hi manquen. De moment però, la previsió de futur d'aquest treball és continuar ampliant-lo, corregint-lo i millorar tots aquells aspectes que cregui necessaris fins que esdevingui una gran obra completa i detallada. La idea és publicar-ne un llibre i poder-lo vendre i distribuir arreu del territori. Tot i això valoro el treball actual molt positivament: el meu objectiu era bàsicament aprendre i no només l'he aconseguit de llarg (cada dia descobria moltes paraules noves!) sinó que a més a més he pogut realitzar un treball com a resultat del meu aprenentatge, que espero que serveixi també perquè altres puguin passar-s'ho tan bé com jo o bé com a catàleg de classificació per a col·leccionistes o museus. Sento satisfacció de tenir el treball entre les mans.

M'agrada molt també que hagi pogut treballar juntament amb la meva àvia, la Núria Montané, que és qui ha realitzat les il·lustracions i haver pogut aprofundir en la nostra relació personal. Aquest treball ens ha unit encara més i li he fet descobrir una faceta seva que va molt més enllà del dibuix amateur.

Voldria agrair especialment l'ajuda d'en Josep Pratdesaba Romano (visitat el dia 8 de desembre del 2019), un escloper disposat a ajudar-me amb moltes ganes i content de veure com algú s'interessava pel seu ofici, gairebé desconegut. Gràcies a les seves explicacions vaig copsar perfectament el sentit de l'ofici, el procés de fabricació, etc. i em va deixar fer fotos a totes les seves eines, a partir de les quals, després, la Núria en va fer els dibuixos.

# Índex

ADREÇAR: veg. B1; F1	ARQUILLADA: veg. A7	BOGAR: veg. C6
AIXA: veg. A1; B2; C1	ARQUILLO: veg. A6	BOIX: veg. C7
AIXA DE TUSTAR: veg. B3	ARRENCAPUNTES: veg. A8	BOLÓ 1: veg. B18
AIXA DRETA: veg. B4	ARRODONIR: veg. B8	BOLÓ 2: veg. B10
AIXA GIRADA: veg. B5	BADAINA: veg. A9	BOLONERA: veg. B10
AIXA PLANA: veg. B4	BADAINA: veg. A9	BONADOR: veg. B17
AIXADA: veg. A2	BADALL: veg. B9; F6	BONÓ 1: veg. B18
AIXADELL DE PELAR: veg. E1	BALANCINA: veg. A10	BONÓ 2: veg. B10
AIXADELL: veg. A2; C2	BALLESTA: veg. A11	BONONERA: veg. B19
AIXOL: veg. A3; B6; C3; E2	BALONA: veg. B10	BORNADOR: veg. B20
AIXOLA: veg. C3	BALONERA: veg. B10	BOSES DE CARRO: veg. A15
ALEGRA: veg. C4	BANC: veg. B11; C5	BOTA: veg. B21
ALEGRETA: veg. C4	BANC DE BUIDAR: veg. E3	BOTADA: veg. B22
ALICATES: veg. A4	BANC DE LLAVORAR: veg. A12	BOTAM: veg. B23
ALLISADOR: veg. E7	BANC DEL CONTELL: veg. E4	BOTAVANT: veg. E5
ALLISAR: veg. F2	BARRINA PER BISSUS: veg. B13	BOTERIA: veg. B24
ALMANGRA: veg. B7	BARRINA: veg. A13; B12	BOTÓ DE RODA DE CARRO: veg. A16
AMARAR: veg. F3	BASTIDOR: veg. B14	BOVA: veg. B16
AMERAR: veg. F3	BASTIR: veg. B15	BRAÇOS DE CARRO: veg. A17
APLANADOR: veg. A5	BLEGADOR: veg. F7	BRUNYIR: veg. C8
APUNXONAR: veg. F4	BLEGAR: veg. F8	BUIDADOR: veg. C9
ARPIOT: veg. F5	BOET: veg. A14	BUIDADORA: veg. B25
ARQUET: veg. A6	BOGA: veg. B16	BUIDAR: veg. C10

BURIAC: veg. E6	CERCOLAR: veg. B34	CUTXILLA: veg. B46
CABRA: veg. A18	CÈRCOL-MOTLLO: veg. B35	DALL: veg. A34
CADIRA D'ENFARDAR: veg. F9	CIMENT: veg. B36	DALLA: veg. B47
CADIRETA: veg. B26	CIMENTAR: veg. B37	DESBASTAR: veg. A35; C21
CALAFAT: veg. B27	COFA: veg. C13	DESCOLLAR: veg. B48
CAMATIMÓ: veg. A19	COLLAR: veg. B38	DESEMMOTLLAR: veg. F11
CAMETA: veg. A20	COLTELL: veg. A29; E7	DESGRESA: veg. B49
CAMETÓ: veg. A19	COMPÀS DE GRUIXOS: veg. A31	DESPARAR: veg. F12
CANA: veg. B28	COMPÀS DE VARA: veg. A32	DESTRAL: veg. A36; C22; F13
CAP: veg. B29	COMPÀS: veg. A30; B39; C14	DESTRAL D'ESCALABORNAR: veg. E10
CAPOLAR: veg. F10	CONGRENY: veg. B40	DESTRAL D'ENTAULAR: veg. A37; C23
CARGOL D'ESTRÈNYER: veg. A21; C11	CONTELL: veg. E7	DESTRAL GROSSA: veg. E11
CARRETA D'ESCALA: veg. A22	CONTRAMITJANA: veg. B41	DISGRESSA: veg. B49
CARRETÓ: veg. A23	CONTRAPENYAL: veg. B42	DOGA: veg. B50
CARRO D'ESCALA: veg. A24	COR DE PI: veg. E8	DOLADORA: veg. F14
CARRO D'ESCALADA: veg. A24	CORBA: veg. A33	DOLAR: veg. F15
CARRO DE BOTA: veg. A25	CORNALERA: veg. B43	DOMAR: veg. B51
CARRO DE SUC: veg. A25	COSSI 1: veg. B44	EMBASSAR: veg. F16
CARRO DE TRABUC: veg. A26	COSSI 2: veg. C15	EMBOGAR: veg. B52
CARRO DE VELA: veg. A27	COSSIOL: veg. B45	EMBOVAR: veg. B52
CASSOLA: veg. B30	CULLERA 1: veg. C16	EMBRIDAR: veg. F17
CASSOLETA: veg. C12	CULLERA 2: veg. E9	EMBUT: veg. B53
CASTELL: veg. B31	CULLERA GROSSA: veg. C17	EMMOTLLAR: veg. B54; F18
CÈRCOL: veg. B32	CULLERAIRE: veg. C18	EMPASTAR: veg. B55
CÈRCOL DE RODA DE CARRO: veg. A28	CULLERER: veg. C19	ENCENALL: veg. B56
CERCOLADA: veg. B33	CULLEROT: veg. C20	ENCLUSA: veg. B57

ENFORMADOR: veg. A38	ESTEVA: veg. A48	GALGA: veg. E17
ENTAULAR: veg. A39; C24	ESTOPA: veg. B64	GALTERA: veg. E18
ENTOIXAR: veg. B58	ESTOVADOR: veg. B65	GALZADOR: veg. B76
ENTRESCADOR: veg. A40	ESTOVADORA: veg. B65	GALZE: veg. B77
ESBERLAR: veg. B59; B120	ESTOVAR: veg. B66	GANIVET: veg. C28
ESBORRASSAR: veg. B60	ESTUBA: veg. B67	GANIVETA: veg. A52
ESCAIRE: veg. A41	ESTUBADOR: veg. B65	GANSOLA: veg. E19
ESCALABORN: veg. C25	FAIXA: veg. B68	GARLOPA 1: veg. A53
ESCALABORNAR: veg. C26; E12	FALCA: veg. F23	GARLOPA 2: veg. E20
ESCAPÇAR: veg. F19	FALÇÓ: veg. F24	GRATUSSA: veg. C29; E21
ESCAPOLAR: veg. F20	FERRAR: veg. B69	GRULLÓ: veg. F29
ESCAPOTAR: veg. F20	FILABERQUÍ DE CARRETER: veg. A49	GÚBIA: veg. A54; C30; E22
ESCARPRA: veg. A42	FITA: veg. B70	GUILLEUME: veg. A55
ESCARPRE: veg. A42	FONADURA: veg. B71	JOC: veg. B78
ESCLOP: veg. E13	FONAR: veg. B72	JOU: veg. A56
ESCLOPET: veg. E14	FONS: veg. B73	JUNTA DOLSA: veg. B79
ESMOLADORA: veg. A43	FORADADOR: veg. B74; E15	LEGRETA: veg. C4
ESPADELLA: veg. A44	FORCA PALLERA: veg. F26	LLAPIS: veg. C31
ESPÍNJOL: veg. B61	FORCA: veg. F25	LLAVORAR: veg. A57; B80; C32
ESPINOTXA: veg. B61	FORCAT 1: veg. A50	LLEDONER: veg. F30
ESPORGAR: veg. F21	FORCAT 2: veg. F27	LLIMA: veg. A58; C33
ESQUADRA: veg. A45	FORQUILLA: veg. C27	LLIMAR: veg. C34
ESQUERRERA: veg. F22	FUMAR: veg. E16	LLUC: veg. F31
ESTALVI: veg. A46	FUSELL: veg. A51	MAÇA: veg. A59
ESTELLA: veg. B62	FUSTEJAR: veg. F28	MAÇA D'ESTELLAR: veg. A60
ESTENALLES: veg. A47; B63	GAFES: veg. B75	MAGALL: veg. A61

MALLORQUINA: veg. A62	PALAJAR: veg. F44	PINTE: veg. A73
MÀNEC: veg. C35; F32	PALAR: veg. F43	PIXADOR DE PORC: veg. A74
MANGALA: veg. F33	PALLEJAR: veg. F44	PLANA: veg. B88
MANGRA: veg. B7	PALLERA: veg. F45	PLANEJADORA: veg. A75
MANTÍ: veg. A63	PALÓ: veg. A70	PLANEJAR: veg. B89
MÀQUINA DE CARRO: veg. A64	PALOT: veg. A70	PLANÓ: veg. B90
MARCADOR: veg. F34	PAPER DE VIDRE: veg. A71; C41	PLANTADOR: veg. A76
MARTELL: veg. A65; B81; C36; F35	PAPER D'ESTRASSA: veg. B83	PLANTADORA: veg. A76
MAURADOR: veg. F36	PARADOR DE FORQUES: veg. F46	PLANTAR: veg. B91
MENJADORA: veg. A66	PARAJAR: veg. F44	PLANTILLA DE FILAR: veg. A77
MITJALLUNA: veg. C37	PARAR: veg. F47	PODALL: veg. A34
MITJANA: veg. B82	PASSADOR: veg. B84	POLIR: veg. B92; C45
MOLA: veg. A67	PELA: veg. F48	POLLEGÓ: veg. F53
MORDASSA: veg. F37	PELA D'EMBRIDAR: veg. F49	POLLINA: veg. A78
MÒSSA: veg. F38	PELAR: veg. F50	PUA: veg. F54
MOSSO: veg. C38	PELL DE PEIX D'ESCAT: veg. C42	PUAT: veg. B93
MOSSO DE CARRO: veg. A68	PELLÓ: veg. F51	PUNT RODÓ: veg. E27
MOTLLE: veg. F39	PELLOFA: veg. F52	PUNTACORRENT: veg. A79
MUSICADOR: veg. E23	PENYAL: veg. B85	PUNXA: veg. B94
OS DE CANELL DE BOU: veg. C39	PIC: veg. A72	PUNXÓ: veg. B95
OS DE FÈMUR DE BURRO: veg. C40	PICAR: veg. B86	PUNXONAR: veg. F55
PAL: veg. F40	PICASSA CURTA: veg. E24	RAIGS DE RODA: veg. A80
PAL DE BLEGAR: veg. F41	PICASSA D'ESCALABORNAR: veg. C43	RAMPÍ: veg. A81
PALA: veg. F42	PICASSA D'ESCAPIAR: veg. C43	RASA: veg. E28
PALA DE TRASPALAR: veg. A69	PILA: veg. E25	RASCLE: veg. A82
PALA DE VENTAR: veg. A69	PILÓ: veg. B87; E26	RASCLET: veg. E29

RASPA: veg. A83; C46; E30	SETIAL: veg. B109	TRAIGA: veg. A94
RASQUET: veg. B96	SITIAL: veg. B109	TRAUCADOR: veg. A95
RATLLADOR: veg. E30	SOCARRADOR: veg. F57	TRIANÇA: veg. F64
REBAIXAR: veg. C47	SOCARRAR: veg. F58	TRIBA: veg. A96
REBLADOR: veg. B97	SOLQUET: veg. C49	TRIBA D'ALA DE MOSCA: veg. E34
REBLADORA: veg. B97	TAFATÀ: veg. F59	TRIBE: veg. A96; E34; F65
REBLAR: veg. B98	TAFETÀ: veg. F59	TRIBI: veg. F65
REBLÓ: veg. B99	TALLADORA: veg. B110	TRULL: veg. A97
REFILADOR: veg. B100	TALLAM: veg. B110	TUSTARRAR: veg. B118
REGRUIXADORA: veg. A84	TALLANT: veg. B111; C50; F60	TUSTORRAR: veg. B118
REPRENDRE: veg. B101	TALLAR: veg. F61	UIXOL: veg. A3
REPRÈS: veg. B102	TALONERA PLANA: veg. E32	VENTRE: veg. B119
REVESSA: veg. B103	TALONERA RODONA: veg. E33	VERDUC: veg. A98
RIBET: veg. B104	TARTANA: veg. A91	VESTIR: veg. B15
RIBOT: veg. A85; B105	TARTRÀ: veg. B112	VETA-SEGAT: veg. F66
RIVET: veg. B104	TASCÓ: veg. F62	VOGAR: veg. C6
RODELL: veg. B106	TATXÓ: veg. B113; F62	VOLANT: veg. A99
RODET: veg. A86	TATXONAR: veg. F63	XAPA: veg. B120
ROMBALL: veg. B94; B107	TENALLES: veg. A47	XAPAR: veg. B121
ROSSET: veg. A87	TESTA: veg. B114	XAPETA: veg. C51
SABADOT: veg. F56	TESTURRAR: veg. B118	XEPA: veg. C52
SANTANELL: veg. A88	TIRAFONS: veg. B115	XERRAC: veg. C53
SERJANT: veg. A89	TIRÀS: veg. A92	XERRAC DE BEINA: veg. A100
SERRA DE DOS: veg. E31	TOIX: veg. B116	XERRAC DE MÀ: veg. A101
SERRA DE MÀ: veg. A90	TORN DE COLLAR CORDES: veg. A93	XONA: veg. B122
SERRA: veg. A90; B108; C48	TORN: veg. B117	

# Bibliografia

- Acadèmia Valenciana de la Llengua. Diccionari Normatiu Valencià. [DNV]. <https://cutt.ly/0tk6fLT>
- Agelet i Subirada, Antoni. Urtx: revista cultural de l'Urgell, [en línia]. Núm. 3. El lledoner, un exemple d'utilització integral d'un arbre. 1991. [cutt.ly/4rMvOED](https://cutt.ly/4rMvOED). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Ajuntament de Taradell. Grup de recerca local de Taradell. Temes monogràfics. Feines i oficis: escloper. [cutt.ly/LrMcSkJ](https://cutt.ly/LrMcSkJ). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Amades, Joan. *Costumari català*. Vol I, II, III, IV i V. Salvat Editores, S. A. Edicions 62. Barcelona. 1982.
- Amades, Joan. *L'escudella. La pipa*. El tresor popular de Catalunya. Editorial selecta. Barcelona. 1978
- Arasa i Ferrer, Josep. El barrinaire. Coses de boters (2018). [cutt.ly/1rMocxa](https://cutt.ly/1rMocxa). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Aulí i Vila, Carles; Llinàs i Miró, Glòria. *Eines i oficis*. Ajuntament d'Olot. 1982
- Autor desconegut. Boters. Vocabulari de boters. Diccionari de Sindicats i Sindicalistes. [cutt.ly/rrMuUcs](https://cutt.ly/rrMuUcs) [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Autor desconegut. El Cucharero De Barbastro | Documentales Etnográficos. [cutt.ly/VrMxDKG](https://cutt.ly/VrMxDKG). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Autor desconegut. VINSEUM. L'escola dels sentits viticultura. Carpeta per al professorat. El vi de la bóta del racó. Museu de les Cultures del Vi de Catalunya. Vilafranca. [cutt.ly/brMiqIh](https://cutt.ly/brMiqIh) [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Bruch i Salada, M. Lluïsa; Plaza i Arqué, Júlia. Vocabulari dels boters. Editat per Centre de Documentació sobre Cultura Popular / Carrutxa. Reus. 1986
- Camps Extremera, Antoni. Inventari del Patrimoni Cultural Immaterial de Menorca (IPCIME). L'ofici d'arader. [cutt.ly/OrMcVQA](https://cutt.ly/OrMcVQA). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Caner i Estrany, Pere. Oficis desapareguts o en vies de desaparèixer, a Calonge. [cutt.ly/CrMbxJo](https://cutt.ly/CrMbxJo). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Carbonell i de Ballester, Jordi; Carreras i Martí, Joan; Giralt i Radigales, Jesús. Gran enciclopèdia catalana. Boter | botera. [cutt.ly/rrMowFl](https://cutt.ly/rrMowFl). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Casadesús, Meritxell; Celma, Nélida; Esteve, Yolanda. *Les eines del boter i el procés d'elaboració de les botes*. Finestrelles (número 2). Centre d'Estudis Ignasi Iglesias. Sant Andreu de Palomar – Barcelona. 23 pàgines. [Finestrelles]. 1990
- Cervià España, Yolanda. Revista trimestral de la Federació Catalana d'Estanquers, número 14. Reportatge fumar la pipa: un ritual noble i meditatiu. Entrevista a Segimon Baulenas. Juliol 2014. Pàgines 9-19. [cutt.ly/ErMv89D](https://cutt.ly/ErMv89D). [consultat entre octubre i desembre de 2019]

- Coromines, Joan. *Diccionari etimològic i complementari de la llengua catalana*. Curial Edicions Catalanes. Caixa de Pensions. Volums I-X. 1980-1991.
- Culleraire - Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. [cutt.ly/drMpvEa](http://cutt.ly/drMpvEa). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Diputació de Barcelona. Parc Natural del Montseny. Ajuntament de Montseny. *Les esquelles d'en Jaume*. Exposició permanent al Casal de Cultura del Poble de Montseny. Barcelona. Maig 2005.
- Enciclopèdia catalana. Gran diccionari de la llengua catalana. [GDLC] [diccionari.cat](http://diccionari.cat)
- Farell i Domingo, Joan. *Les forques i els forcaires d'Alentorn*. Montblanc-Martín. Editorial geogràfica. Granollers. 1982.
- Ferrer Alòs, Llorenç. *Eines i feines dels oficis*. Col·lecció Eines i feines, volum 4. Brau edicions. 2015
- Fuster Brunet, Maria José. El blog de Campo (Huesca). Un mirador del Altoaragón. Oficio: cuchareros (2). [cutt.ly/mrMpOBE](http://cutt.ly/mrMpOBE). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Gomila, Joana. El nom de les coses 01. EL CULLERER. Museu de Mallorca. [cutt.ly/YrMo2fg](http://cutt.ly/YrMo2fg). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Gracià, Oriol. Revista SÀPIENS. Aromes de fusta (2011). [cutt.ly/urMoRgl](http://cutt.ly/urMoRgl). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Gramàtica bàsica i d'ús de la llengua catalana. Institut d'Estudis Catalans. Barcelona. 2019
- IEC. Diccionari català-valencià-balear. [DCVB] [dcvb.iecat.net](http://dcvb.iecat.net)
- IEC. Diccionari de la llengua catalana de l'Institut d'Estudis Catalans [DIEC2] [dlc.iec.cat](http://dlc.iec.cat)
- Mestre, Maite. ARTRA. Recuperació i promoció d'artesanía catalana i tradicions a les terres de l'Ebre. Ramon Fontanet Lleixà – Cullerer. [cutt.ly/JrMpqqL](http://cutt.ly/JrMpqqL). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Monfort, Josep-Anton. Centre d'estudis Mierencs. Els oficis tradicionals: l'art de fer esclops. [cutt.ly/lrMx94P](http://cutt.ly/lrMx94P). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Olivas Coll, Joan. Reviure Banyoles. Records i memòries de Joan Olivas Coll a la Banyoles del segle XX: Esclops i esclopeters. 2014. [cutt.ly/erMcUhm](http://cutt.ly/erMcUhm). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Palou, Jordi. RodaMots. Cada dia un mot. Entrada boter -a. [cutt.ly/xrMiYo5](http://cutt.ly/xrMiYo5). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Petitpierre, Marc (direcció i producció); Padró, Josep (coordinació i realització); Oliva, Sílvia (guió). Televisió de Catalunya TV3. © Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA. Els últims artesans. Joan Ibáñez - Boter -. (Data d'emissió, 14/04/2010). [cutt.ly/SrMoSHC](http://cutt.ly/SrMoSHC). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Petitpierre, Marc (direcció i producció); Padró, Josep (coordinació i realització); Oliva, Sílvia (guió). Televisió de Catalunya TV3. © Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA. Els últims artesans. Manel Bauzó – Culleraire -. (Data d'emissió, 01/01/2009). [cutt.ly/grMxBdO](http://cutt.ly/grMxBdO). [consultat entre octubre i desembre de 2019]



- Petitpierre, Marc (direcció i producció); Padró, Josep (coordinació i realització); Oliva, Sílvia (guió). Televisió de Catalunya TV3. © Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA. Els últims artesans. - Jordi Coll - Escloper -. (Data d'emissió, 01/01/2009). [cutt.ly/qrMcinz](http://cutt.ly/qrMcinz). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Petitpierre, Marc (direcció i producció); Padró, Josep (coordinació i realització); Oliva, Sílvia (guió). Televisió de Catalunya TV3. © Corporació Catalana de Mitjans Audiovisuals, SA. Els últims artesans. – Joan Pierre - Piper -. (Data d'emissió, 01/01/2009). [cutt.ly/grMbyTD](http://cutt.ly/grMbyTD). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Pipa - Viquipèdia, l'enciclopèdia lliure. [cutt.ly/JrMbe6G](http://cutt.ly/JrMbe6G). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Ponsa, A. Revista Sió, núm. 524. Oficis: forcaire. Octubre 2007. Pàgina 37. [cutt.ly/TrMvdCh](http://cutt.ly/TrMvdCh). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Pont, Miquel. *Vocabulari del pagès*. Museu comarcal de Cervera. Editorial Proa. Barcelona. 2005
- Pous, Martí; Serrano, Yolanda. *L'ofici del boter: història i folklore*. Finestrelles (número 2). Centre d'Estudis Ignasi Iglesias. Sant Andreu de Palomar – Barcelona. 23 pàgines. 1990
- Rabionet Ribas, Mercè. Llibre de la Festa Major 2007: Andreu Casadevall i Font. [cutt.ly/vrMcn0j](http://cutt.ly/vrMcn0j). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Recasens i Lloret, Josep. *L'impacte de la fil·loxera a la Conca de Barberà (1870-1905)*. Col·lecció Aires de la Conca, núm. 10. Cossetània Edicions. 2013
- Ricart i Serena, Antoni. Els oficis artesanals a l'entrada del segle XXI. La realitat a la comarca de la Noguera. Treball fi de carrera d'Humanitats. U.O.C. Balaguer, 2005. [cutt.ly/frMvaRi](http://cutt.ly/frMvaRi). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Roura i Mir, Maria. *Memòria de ca l'esclopeter* | Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí [en línia], 2003. [cutt.ly/6rMcdfc](http://cutt.ly/6rMcdfc). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Roura, Pere. *Les pipes de Maçanet*. Revista Alberes (número 1, any 2009) pàgs. 70-71.
- Rúbies Cotes, Juanma (realitzador); Cruells, Joan (productor); Sanchez Barón, Óscar (narrador); Nico, Jordi (composició); Lara, Àngela (coordinació i guió). Arxiu TVE Catalunya - Oficis que es perden - Mestre d'aixa i boter. RTVE.es. (Data d'emissió, 2005). [cutt.ly/DrMi9he](http://cutt.ly/DrMi9he). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Torrents i Buxó, Jacint. *Eines i feines de pagès. Evolució de la tecnologia agrícola a la Plana de Vic durant el segle XX*. Universitat Autònoma de Barcelona (Tesi doctoral). 2002. [cutt.ly/hrMved5](http://cutt.ly/hrMved5). [consultat entre octubre i desembre de 2019]
- Vilar, Josep. *Els culleraires de Tortellà*. Revista Les Garrotxeres (número 1, any 2008) pàgs. 50-51.
- Zurriaga i Agustí, Ferran. *El lledoner, l'arbre de les forques*. Revista Mètode, número 45. Maig 2005. [cutt.ly/prMvbvX](http://cutt.ly/prMvbvX). [consultat entre octubre i desembre de 2019]